

OSNUTEK ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU

Izboljšave ali le spremembe

Aprila 1982 je bil sprejet zvezni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se začne uporabljati s 1. 7. 1983. Ta narekuje izdajo ustrezne republiške zakonodaje, kakor tudi samoupravnih aktov Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja in ustrezno prilagoditev samoupravnih aktov v delovnih organizacijah (področje pravic, zavarovancev s preostalo delovno zmožnostjo, ki se po novem zakonu nanaša na delovno organizacijo).

Najpomembnejše novosti, ki se pojavljajo v novem zakonu, so:

1. Razširitev kroga zavarovancev (kmetje, vrhunski športniki)
2. Prenos obveznosti s področja invalidskega zavarovanja neposredno na organizacije združenega dela
3. Pravica do zjamčene, najnižje in predčasne pokojnine
4. Vštevanje beneficirane delovne dobe v pokojninsko dobo v dejanskem trajanju
5. Izenačevanje spolov pri družinski pokojnini, kakor tudi izenačevanje zakonske skupnosti z izvenzakonsko skupnostjo
6. Ukinitve gostote zavarovalne dobe
7. Povečanje pokojnine
8. Valorizacija osebnih dohodkov

1. RAZŠIRITEV KROGA ZAVAROVANCEV (kmetje, vrhunski športniki)

Zakon predvideva obvezno zavarovanje vrhunskih športnikov. Po ocenah ZTKS je v naši republiki približno 100 takih športnikov in njihovo obvezno zavarovanje za družbo ni velika obremenitev, predstavlja pa izenačenje naših športnikov s športniki iz drugih republik, ki so tako zavarovanje že imeli.

Prav tako bodo obvezno zavarovani tudi vsi kmetje, oziroma občani, ki delajo na kmetiji in jim je to edini poklic. Praviloma naj bi se prispevki za zavarovanje kmetov plačevali na osnovi doseženega dohodka, ker pa je to merljivo le pri 4% kmetov, se predvidevajo zavarovalne osnove, za katere se bodo kmetje prostovoljno odločali in jih skladno z višino izbrane osnove tudi plačevali.

Zavarovanec, ki se bo odločil najmanj za zjamčeno pokojnino, bo imel vse pravice iz pokojninsko-invalidskega

zavarovanja. Vsi ostali bodo imeli pravico le do vseh treh pokojnin (starostna, družinska in invalidska). Dosedanje kmečko starostno zavarovanje lahko obdržijo kmetje, ki so dopolnili starost 60 let ali pa se odločijo za celotno pokojninsko zavarovanje. Vse že pridobljene pravice iz kmečkega starostnega zavarovanja ostanejo v veljavi tudi v prihodnje. Verjetno se postavlja vprašanje financiranja pokojninskega zavarovanja kmetov. Viri sredstev so naslednji:

- prispevek kmetov zavarovancev,
- prispevek organizacij združenih kmetov (zadruge plača del prispevka samo za združenega kmeta),
- prispevek nekmetov — lastnikov kmetijskega zemljišča (odmera od katastrskega dohodka),
- davek ob spremembi namembnosti zemljišča (v vrednosti desetkratnega katastrskega dohodka),
- solidarnostni prispevek organizacij združenega dela (prispevek naj bi bil manjši kot sedaj za kmečko starostno zavarovanje),

— (varianta) prispevek "upokojenega" kmeta, če kmetije ne prepusti nasledniku, ki je po zakonu zavarovan kot kmet (podpiranje pravočasnega prehoda kmetij v roke mladim).

Na tem področju je zakon napravil velik korak naprej in zato menimo, da je potrebno predlagano usmeritev podpreti, da se bo položaj kmeta v čim večji meri približal položaju delavca v združenem delu.

2. PRENOS OBVEZNOSTI S PODROČJA INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA NEPOSREDNO NA ORGANIZACIJO ZDRUŽENEGA DELA

Na področju varstva invalidnosti je zvezni zakon vnesel mnogo sprememb in republiki se temu seveda prilagaja. Osnovna novost je prenos zagotavljanja pravic s skupnosti na organizacije združenega dela. Invalid naj vse svoje pravice (do drugega dela, nadomestilo osebnega dohodka zaradi nižjega dohodka na drugem delu, nadomestilo dohodka pri skrajšanem delovnem času, rehabilitacija, prekvalifikacija itd.) zagotavlja v svoji temeljni organizaciji združenega dela. Za zagotavljanje teh pravic invalidom naše delovne organizacije bi letno potrebovali od 6 do 7 milijonov novih dinarjev, seveda če bi v celoti prevzeli obveznosti do vseh invalidov. Izračun je za leto 1982 približen zato, ker nam niso znani stroški za rehabilitacijo in ker nadomestila za leto 1982 niso v celoti usklajena. Pri uresničevanju zakona bo delovna organizacija zagotavljala sredstva samo za nove invalide, in to po zadnjem predlogu nastale po 1. 1. 1986. Ustrezno se bo zmanjšala tudi prispevna stopnja, čeprav v začetku v manjši meri, kajti nekaj časa se bo to reševalo dvojno (del skupnost, novo nastale invalide pa delovna organizacija), zato je finančna primerjava težavna.

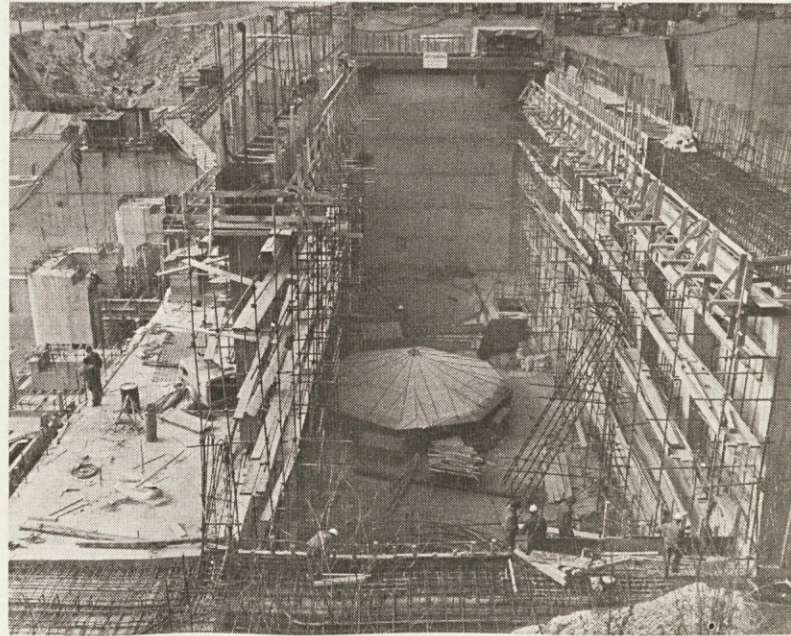
Tudi v prihodnje je zagotovljena solidarnost za delavce, ki jim temeljna organizacija iz objektivnih razlogov ne bo mogla zagotoviti potrebnih sredstev. Zakon navaja samo približen opis okoliščin, ki to narekujejo, npr.: nadpovprečna stopnja invalidnosti kljub uporabi vseh možnih ukrepov varstva pri delu itd. Natančno bo kriterije za solidarnost določeval statut skupnosti oziroma bodo opredeljeni v delu skupnosti, zato je potrebno že danes opozoriti naše delegate, da bodo pozorni pri sprejemanju teh pomembnih dokumentov.

Spremenjena je tudi definicija invalidnosti (preostale delovne zmožnosti). Ocena delovne zmožnosti ni več vezana samo na dela in naloge, ki jih je zavarovanec opravljal v času pred nastankom invalidnosti, temveč se le-ta ocenjuje za vsa dela in naloge, na katera je delavec lahko razporejen v okviru svoje strokovne izobrazbe oziroma z delom pridobljene zmožnosti v okviru tozda. Torej bo sedaj bistveno manj dose-danjih invalidov III. kategorije, pač pa se bo na drugi strani pojavilo mnogo več delavcev, pri katerih bo podana neposredna nevarnost za nastanek invalidnosti in spremenjena delovna zmožnost, s tem pa tudi pravica do preazporeditve na drugo delo, brez pravic do nadomestila osebnega dohodka zaradi nižjega dohodka na drugem delu. Morda bodo ta določila omogočila premeščanje delavcev še pred nastankom invalidnosti in s tem v večji meri ohranjala delovno sposobnost delavcev.

Če na kratko ocenimo novosti na področju invalidnosti, moramo v prvi vrsti priznati, da preventivno vplivajo na nastajanje invalidnosti. Verjetno bomo v večji meri poskušali z ukrepi varstva pri delu, kakor tudi z ustrezno kadrovsko politiko preprečevati nastanek invalidnosti. Po drugi strani pa je očitno, da bo invalidna oseba v nekoliko slabšem položaju kot do sedaj in da bodo finančno pridobile delovne organizacije z lažjimi delovnimi pogoji.

Glasiło delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 6000 izvodov. Izdaja ga Odbor za obveščanje pri Konferenci OO sindikata Titovih zavodov Litostroj, ki je hkrati izdajatelj sveta — Uredniški odbor: predsednik dipl. iur. Anton Tomažič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Tone Erman, Franc Kostevc, Marjan Sigulin, Toni Skušek, Srečko Pirc in odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marijana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, lektorica prof. Vesna Tomc. Telefon uredništva 556021 (n.c.) interna 202, 246 — Tiska Tiskarna Ljubljana. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72

HE Solkan raste

Preko zime so gradbena dela na HE SOLKAN tako napredovala, da ni nikakršnih zadržkov za nemoteno montažo turbinske opreme. Tudi montažni žerjav — sicer izdelek Metalne — bo v kratkem nared. To pomeni realno možnost, da se prvi agregat zavrti še v letošnjem letu. (Foto: ing. Mladovan)

Kako čimbolje izrabitı delovni čas

V sredo, 16. marca 1983, se je prvič sestala komisija delavskega sveta naše delovne organizacije, da bi pripravila predlog plana izrabe delovnega časa. Komisija je sestavljena iz delegatov vseh tozdov in delovne skupnosti, ki so jih predlagali delavski sveti, imenoval pa jo je delavski svet delovne organizacije.

Na svoji prvi seji se je komisija konstituirala in izvolila predsednika in njegovega namestnika. V nadaljevanju seje pa je seznanila z dosedanjimi predlogi in pripombami glede urejevanja delovnega časa, ki so jih oblikovali delavski sveti tozdov in delovnih skupnosti pri obravnavi in sprejemanju pravilnika o delovnih razmerjih.

V skladu s sklepi delavskega sveta DO je naloga komisije, da pripravi usklajen predlog plana izrabe delovnega časa v naši DO, ki naj bi zagotovil najbolj optimalno razdelitev in izrabo delovnega časa z vidika tehnološkega procesa v DO, ekonomskega, socialnega, biološkega in širšega družbenega interesa.

Glede na to, da naša delovna organizacija že 36 let dela vse-skozi po sedanjem sistemu izrabe delovnega časa, bo konkretna izpeljava kakršnihkoli radikalnih sprememb na tem področju zelo občutljiva.

Na prvi seji je komisija opredelila naslednje zaporedje priprave predloga za konkretizacijo sprememb.

1. Trajanje delovnega časa (ne glede na začetek in konec)

Predlog je, da delovni čas traja 4 x 8,5 in 1 x 8 ur brez delovnih sobot.

Pri tem je potrebno upoštevati naslednje analize:

- ekonomska analiza učinkovitosti pri prepletanju posameznih izmen,
- prihranek energije,
- prihranek pri transportu,
- vzdrževanje,
- solidarnostna sobota,
- redni dopust,
- neenako število ur po mesecih.

Dogovorjeno je bilo, da je to vprašanje ključnega pomena, ter da ga je potrebno uskladiti enotno za vse tozde in delovne skupnosti (s popolnim soglasjem). Šele po tem bomo razreševali naslednje točke.

2. Standardni začetek in konec delovnega časa za vse izmene. Tu je potrebno upoštevati še analizo prevoza na delo (v organizaciji DO ali pa glede na uporabo javnih prometnih sredstev) ter vprašanje, kdaj se delo upošteva kot nočno delo.

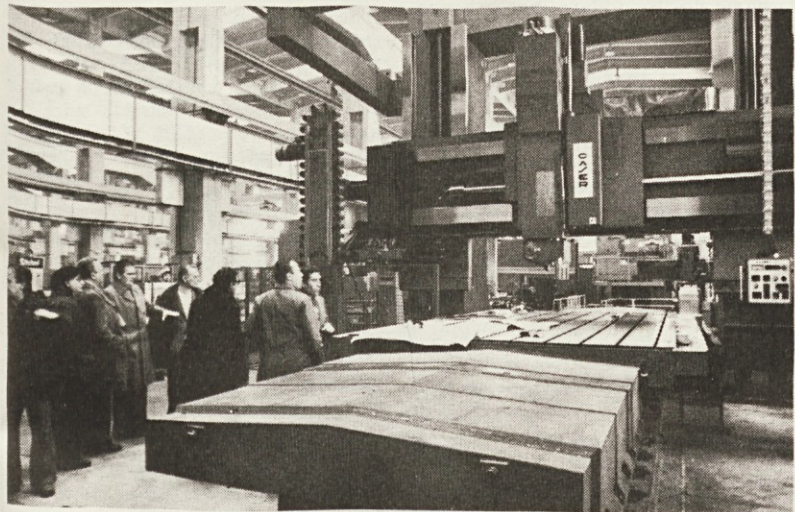
3. Vpliv premika letnih časov na standardni začetek in konec delovnega časa.

4. Možnost uvažanja drsečega delovnega časa pri posameznih tozdih in delovnih skupnostih. Pri tem je treba upoštevati analizo naslednjega:

- odstopke (pozitivni ali negativni) od standardnih začetkov in koncev, glede na statistično ugotovljeno porazdelitev prihodov posameznikov, kar je potrebno za zagotovitev nemotene delovnega procesa in za nemoteno prihajanje in odhajanje vozačev,
- vprašanje obvezne prisotnosti,
- vprašanje nadur.

Potem ko bo komisija dokončno izoblikovala stališče glede vprašanja pod točko 1, bo predlagala izvedbo ankete po posameznih tozdih in DS, ki naj bi pripomogla k ugotavljanju dejanskih želja delavcev glede na zgoraj navedena vprašanja.

A. Šukarov

Obiskal nas je

V mesecu februarju je SOZD ZPS in delovno organizacijo TZ Litostroj obiskal predsedujoči v zveznem odboru sindikata proizvodnje in predelave kovin tovariš Ismet Suljo s sodelavci. Spremljali so ga predstavnik republiškega odbora sindikata proizvodnje in predelave kovin na čelu s predstavnikom tovarišem Ivanom Kramerjem. Ob vходу v delovno organizacijo so goste pričakali predstavniki družbenopolitičnih organizacij samoupravnih organov in vodstva naše delovne organizacije.

Najprej je bil na programu obiska ogled delovne organizacije. Gostje so si z zanimanjem ogledali proizvodne prostore, obdelovalne stroje ter nekatere izdelke iz proizvodnega programa. Presenečeni so bili nad zahtevnostjo posameznih izdelkov, predvsem pa z urejenostjo v proizvodnih obratih.

Ogledu je sledil razgovor o gospodarskih razmerah v Litostroju in o težavah pri nabavi reprodukcijskega materiala. Goste smo podrobneje seznanili tudi z dejavnostjo sindikata v sedanjih zaostrenih razmerah gospodarjenja.

Gostje so bili zadovoljni s podanimi izhodišči in so menili, da je potrebno dosledno podpreti take usmeritve gospodarjenja. Soglašali pa so tudi, da je potrebno v zveznih organih, z ZIS na čelu, čimprej določiti usmeritve gospodarjenja za letošnje leto.

M. S.

(Nadaljevanje na 2. str.)

POSVETOVANJE, KI GA NI BILO

Odgovornosti

Na pobudo vodstva koordinacijskega sveta ZSM TZ Litostroj je bilo 27. 1. 1983 ob 14. uri sklicano posvetovanje za predsednike in sekretarje v OO ZSM v Litostroju in delegate KS ZSM. Mladinski predstavniki (delegati iz neposredne proizvodnje ali pa funkcionarji v OO) bi morali spregovoriti o sedanjem trenutku in stanju v mladinski organizaciji ter o njeni vlogi in nadaljnjem delovanju. Posvet bi torej moral dati odgovore na zelo pereča vprašanja, ki se pojavljajo pri delu v mladinski organizaciji, v sedanjem zaostrenem gospodarskem položaju. To pa je trenutek, ko mora tudi mladinska organizacija prispevati k razrešitvi problemov, kar pa je mogoče le, če mladinci nastopamo enotno in organizirano oziroma če poznamo položaj in probleme ter v vsakem trenutku vemo, kaj hočemo.

In kako je bilo? Na posvet je prišlo 18 od 42 povabljenih predstavnikov osnovnih organizacij, kar ni niti polovica, nekatere OO ZSMS pa sploh niso imele svojih predstavnikov (PRODAJA, MON-TAŽA, PFSR in IVET). Ker pa se zaradi premajhnega števila udeležencev nismo mogli pogovoriti o zastavljenih ciljnih posvetovanja, smo posvet morali črtati iz dnevnega reda.

To ni edini primer neudeležbe delegatov na sejah in tudi ni edini primer neizvrševanja delegatskih dolžnosti, je pa vsekakor eden redkih primerov, ki zaradi premajhnega števila prisotnih sestanek ni bil izpeljan.

Spomnimo se samo zadnjih volitev, na katerih smo potrjevali predlagane delegate v najrazličnejše delegacije. Tokrat smo se odločali za ljudi, ki naj bi naše ideje, potrebe in hotenja prenašali naprej in nas zastopali v najrazličnejših okoljih, nam posredovali informacije o uresničevanju naših pripomb in zahtev na višjih nivojih.

Dogaja pa se ponavadi ravno obratno: delegati se v osnovnih sredinah skoraj ne pogovarjajo o problematiki področja, za katera so delegirani in s tem ne poskušajo vplivati na odločitve organov in organizacij, temveč le dvigajo roke in molčijo, kot bi se ravnali po ljudskem reku, ki pravi, da je

molčanje zlato. Mi pa smo jih delegirali zato, ker smo pričakovali oziroma domnevali, da so za delo na teh področjih sposobni, in da nam bodo pomagali s svojimi izkušnjami reševati vse probleme, ki se pojavijo.

Na drugi strani medalje so res izjeme, ki potrjujejo pravilo. To so torej delegati, ki nastopajo v skladu z usmeritvami okolja, v katerem so izvoljeni in skrbijo za povratne informacije.

Ne smemo pozabiti, da ima delegatska medalja tudi tretjo stran! Tam so vsi ostali delegati, ali z drugimi besedami povedano delegati, ki niso delegati, to pa zaradi tega, ker so delegirani za delegate, svojih obveznosti pa ne izpolnjujejo. Ne prihajajo na sestanke niti na posvetovanja in s tem avtomatično onemogočajo delo organov in organizacij za odločitve, pri katerih so potrebne tudi ocene baz. Zato se moramo vprašati, kam nas vodi tak način delovanja delegatov, ki ne prenašajo mnenja baz in ne zastopajo okolij, v katerih so izvoljeni. Vprašajmo se torej ali delegate delegiramo samo zaradi tega, ker se to od nas zahteva, ali pa zato, ker preko njih želimo uveljaviti naše skupne interese.

Ob tej priložnosti se spomnimo tudi tega, da delegatski sistem pomeni nadomeščanje oblasti osamosvojenih političnih predstav-

nikov, ki vladajo v imenu ljudstva z odločanjem delavskega razreda in vseh delovnih ljudi samih, prek njihovih delegacij in delegatov. Delegatski sistem je takšen način oblikovanja družbenih odločitev, pri katerem se neposredno kažejo mnogoteri najrazličnejši interesi delovnih ljudi v samoupravnih skupnostih, ki se po samoupravnih delegatskih poteh medsebojno soočajo, povezujejo in usklajujejo ob upoštevanju splošnih družbenih interesov.

Za razliko od politično-predstavniskega parlamentarnega sistema, ki temelji na državljanu, njegovih abstraktnih interesih in posebnih vodilnih enotah, je delegatski sistem utemeljen in zgrajen na delovnih ljudeh — samoupravljalcih in njihovih konkretnih interesih, kot se izražajo zlasti na delovnem mestu in mestu bivanja.

Delegatski sistem oblikovanja,

delovanja in sprejemanja odločitev v samoupravnih in političnih telesih omogoča, da se neposredno izražajo vsi samoupravni interesi, da noben posamezen ali skupen interes ni pozabljen ali zanemarjen, da se vsestransko in najširše pretehtajo možne rešitve družbenih problemov, da se v samoupravnih in skupščinskih telesih obravnavajo vprašanja, ki jih kot pereča čutijo

delovni ljudje v samoupravnih skupnostih, da ne pretehta in se uveljavlja na račun drugih nek posamični ali skupni interes, da se ne sprejemajo strokovno slabo pripravljene odločitve, da se odločitve ne sprejemajo v ozkih skupinah, v skladu z njihovimi, namesto splošnimi družbenimi interesi itd.

Z. Bendelja

Še vedno tesno sodelovanje

Že velikokrat smo pisali o sodelovanju naše mladinske organizacije z mladinskimi organizacijami iz drugih delovnih organizacij. Takšno sodelovanje razvijamo še naprej.

OO ZSMS TOZD NABAVA že tretje leto sodeluje s tremi delovnimi organizacijami in sicer z AERO CELULOZO, COLORJEM in DONITOM. Vse tri so iz Medvod. Čeprav se je vodstvo mladinske organizacije pri naši OO in pri njihovih medtem že izmenjalo, je naše tesno sodelovanje potekalo naprej. Prav to pa je dokaz, da mladino pritegne ta vrsta aktivnosti. V decembru lani smo bili na "delovnem" obisku v AERO-CELULOZI, kjer so bili prisotni tudi mladinci iz DONITA. Pripravili smo 3-mesečni program skupnega dela, ki obsega športno, kulturno ter idejno-politično področje. Pričeli smo s športnim področjem.

Najprej je naša OO organizirala športno tekmovalstvo v kegljanju na

kegljišču "Ilirija". Z nami sodeluje tudi OO ZSMS TOZD OBDELAVA, katera nam pomaga tudi s tem, da izpopolni nekatere naše manjkajoče ekipe. Na tem tekmovalstvu so zmagali mladinci iz DO DONIT Medvode, pokal za najboljšega posameznika je prejel njihov mladinec. Nismo pa pozabili na zadnje častno mesto. Zadnji tekmovalci je prejel tolažilno ter posebno nagrado. Posebna nagrada je bila diploma za zadnje mesto, tolažilna nagrada pa zavitek dobrih, slanih ter izredno okusnih prest. Malo šale mora biti, ali ne?

V januarju pa so nam vrnil obisk mladinci iz DONITA.

Tekmovali smo zopet v kegljanju na kegljišču v Medvodah. Tu smo bili boljši mi. OO ZSMS TOZD OBDE-

LAVA je prejela prehodni pokal za 1. mesto. V tej ekipi je bil tudi najboljši posameznik na tem tekmovalstvu, mladinec iz OO ZSMS TOZD NABAVA tovariš Brane POLH. Prejel je pokal za 1. mesto. Da pa ne bi mislili, da je ta športna panoga predvsem moška, moramo povedati, da sta tekmovali tudi dve tekmovalki. Ena je bila v ekipi DONITA, druga pa v ekipi LITOSTROJA. Odnegli pa smo tudi nagrado za zadnje mesto posameznika. Naš mladinec je dobil nekoliko boljšo nagrado, kot smo jo ponudili mi na predhodnem tekmovalstvu. Namreč, na tržišču primanjkuje vseh vrst mesa, naš mladinec pa je prejel izvrstno domačo, ne predebelo, a vendar klobaso. Čeprav je bila bolj majhna, je bila kljub temu precej vredna.

Mladinci iz DONITA so nas zelo lepo sprejeli ter pogostili. Tu moram pohvaliti predvsem organizatorja — predsednika Ljubijankiča. Prepričali smo se o zelo dobrem vodenju njihove mladinske organizacije. Na koncu smo se razšli z željo ter s trdno vero, da se kmalu vidimo.

Sedaj pa se pripravljamo na kulturno srečanje v DO AERO CELULOZO. To naj bi bil spoznavni večer s kulturnim programom. Po tem srečanju pa imamo v načrtu pripravo "okroglo mize" z aktualno problematiko. Tema naj bi obsegala predvsem izmenjavo mnenj o delovanju mladih v mladinski organizaciji, verjetno pa še obravnavo drugih pomembnih vprašanj, ki tarejo današnjo mladino.

O tem prihodnjič!

M. Djulinac

Izboljšave ali...

(Nadaljevanje s 1. str.)

Zato je potrebno solidarnost v okviru skupnosti natančneje opredeliti v samem zakonu, s tem, da se upoštevajo delovne razmere, da pri izvajanju omenjenega zakona ne bi prišlo do prevelikih težav v delovnih organizacijah, kjer so delovne razmere težke, kot na primer v naši.

Delavci s preostalo delovno zmoglostjo nimajo pravic oziroma izgovorja pravico do prekvalifikacije in zaposlitve na drugem delu, če v določenem roku ne pričnejo s prekvalifikacijo, če ne začnejo opravljati ustreznih del in nalog, na katera so bili razporejeni, če brez opravičenega razloga prekinejo začetno prekvalifikacijo oz. delovno razmerje sklenejo po nastanku invalidnosti.

Novost je tudi, da se postopek za uveljavljanje pravic s področja invalidnosti začne na pobudo pacienta, zdravnika, kolegija zdravnikov in tudi delovne organizacije.

3. PRAVICA DO PREDČASNE POKOJNINE

Zakon predvideva predčasno upoko-jitev za moške s 55 leti starosti in 35 leti pokojninske dobe in za ženske s 50 leti starosti in 30 leti pokojninske dobe. Omenjena pokojnina se odmeri tako kot ostale pokojnine v določenem odstotku od osnove, nato pa se tako izračunana pokojnina zmanjša za vsako leto starosti, ki manjka do 60. (moški) oziroma 55. leta (ženske) za 1,5% (vari-anta 2%). Primer: zavarovanka, stara 52 let, s pokojninsko dobo 34 let in s pokojninsko osnovo 10.000,00 din: Zavarovanki pripada za 34 let pokoj-ninske dobe 83% od osnove v tem primeru znaša 8.300,00 din izračunana pokojnina se zmanjša za 3x1,5%, kar je —4,5% (356,69 din) (zavarovanki manjkajo 3 leta do sta-rosti 55 let) končna pokojnina znaša 7.943,30 din

Izračunano pokojnino bo delavka prejela do izpolnitve starosti 55 let, potem se bo pokojnina izplačevala v celoti glede na njeno pokojninsko dobo in to je v tem primeru 83% od osnove oziroma v višini 8.300,00 din, nikakor pa ne 85% od osnove oziroma 8.500,00 din, kakor so si nekateri razlagali. Delavec, ki se bo predčasno upokojil, ne bo imel pravice do varstvenega dodatka, dokler prejema to pokojnino (dokler ne izpolni določene starosti). Po natančnejšem pregledu instituta predčasne upokojitve ugotovimo, da delavec, ki se predčasno upokoji, ni deležen posebnih ugodnosti in je kaj lahko ogrožena njegova socialna varnost. Kljub temu je potrebno institut predčasne upokojitve dopustiti že zaradi enotnosti med republikami, vsakega delavca pa je potrebno opozoriti na posledice predčasne upokojitve.

4. VŠTEVANJE BENEFICIRANE DELOVNE DOBE V POKOJNINSKO DOBO V DEJANSKEM TRAJANJU

119. člen omogoča, da se posameznik odloča o vštevanju beneficirane dobe v pokojninsko dobo v dejanskem trajanju, če to želi. Menimo, da ta člen ni sprejemljiv in da prihajajo predlogi za uvedbo tega člena iz nekaterih ozkih krogov, nikakor pa ne od delavcev, ki delajo v težkih delovnih pogojih. Izjeme so verjetno rudarji oziroma vodilni delavci v rudarstvu, ki se upokojevanja rudarjev bojijo, ker novih ne morejo dobiti. Sam zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pa tega problema ne bo rešil, ampak mora družba zagotoviti večji del družbenega dohodka tem panogam, da bodo z ustrežno politiko nagrajevanja lahko rešile problem zaposlovanja rudarjev.

5. IZENAČEVANJE SPOLOV PRI DRUŽINSKI POKOJNINI, KAKOR TUDI IZENAČEVANJE ZAKONSKE SKUPNOSTI Z IZVENZAKONSKO SKUPNOSTJO

Za pridobitev družinske pokojnine se po novem zakonu predvideva enaka starost pri moških in ženskah, in sicer je pogoj 50 let starosti. Te določbe so na videz nepravilne do žensk, vendar če upoštevamo, da je v prehodnih določbah omilitev v tem smislu, da lahko uveljavijo pokojnino ženska, ki je rojena pred 15. 5. 1945 in ni zaposlena po sedaj veljavni zakonodaji (če je stara 45 let). Prav tako naj bi izenačili izvenzakonsko zvezo z zakonsko pri uveljavljanju družinske pokojnine. Obstoj te zveze mora ugotoviti sodišče in izdati ustrezno odločbo.

6. UKINITVE GOSTOTE ZAVAROVALNE DOBE

Zvezni zakon je ukinil gostoto zavarovalne dobe za pridobitev pravic iz invalidskega zavarovanja in pri uveljavljanju starostne pokojnine tistih delavcev, ki izpolnijo pogoj za upokojeitev s starostjo 65 let in 15 leti pokojninske dobe (moški) oziroma 60 let starosti in 15 leti pokojninske dobe (ženske). Gostota zavarovalne dobe je v prejšnjem zakonu pomenila, da je moral biti zavarovanec v zadnjih petih letih 40 mesecev v delovnem razmerju, oziroma v zadnjih 10 letih 80 mesecev. Torej so v tem primeru pogoji za pridobitev nekaterih pravic iz pokojninsko-invalidskega zavarovanja milejši kot v prejšnjem zakonu.

7. POVEČANJE POKOJNINE

27. člen osnutka govori o povečanju pokojnine zavarovancev, ki še po izpolnitvi pogojev za polno pokojninsko dobo ostajajo v delovnem razmerju, oziroma nadaljujejo z delom, s tem da se pokojnina poveča za vsako leto za določen %, ki ga določi skupnost (do sedaj je bilo vsako leto povečanje za 1%). Menimo, da ta člen ni v skladu s

sedanjo družbeno klimo, niti ne z ostalo zakonodajo oziroma s 130. členom zakona o delovnih razmerjih, ki pravi: "Delavcu, ki izpolni pogoje za polno osebno pokojnino po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju delovno razmerje preneha". Torej si bodo le "privilegiranci" (beri: funkcionarji) pridobili določene pravice, ki navadnemu občanu niso dane. Poleg tega je potrebno upoštevati, da imamo v Jugoslaviji 800.000 delavcev brez zaposlitve in si zato nikakor ne moremo privoščiti stimulacije delavcev, ki so že izpolnili pogoje za polno starostno upokojeitev. Predlagamo, da se 27. člen v celoti črta.

8. VALORIZACIJA OSEBNIH DOHODKOV

Pri odmeri starostne pokojnine je novost izpeljava valorizacije osebnih dohodkov, ki jih je zavarovanec dosegel v prejšnjih letih zavarovanja, preračunanih na vrednost osebnih dohodkov iz zadnjega leta dela. Ker je za izvedbo tega načina valorizacije potrebnih mnogo finančnih sredstev, bo pričetek uporabe tega določila sprejela skupščina SFRJ v družbenem planu Jugoslavije za obdobje 1986 — 1990. Do tedaj se bodo osebni dohodki iz prejšnjih let valorizirali glede na povprečje osebnih dohodkov iz leta pred zadnjim letom dela.

V omenjenih točkah so zajete najpomembnejše novosti, ki jih prinaša novi zakon o pokojninsko-invalidskem zavarovanju in s pomembne za delovno organizacijo in tudi za delavce naše delovne organizacije. Pri pregledu celotne vsebine smo nekoliko zanemarili nov način usklajevanja pokojnin, ki naj bi se obvezno povečevale med letom, hkrati pa tudi izplačilo razlike v začetku koledarskega leta med pokojnino, ki pripada upokojevcu po dokončni uskladi, in pokojnino, ki jo je prejel v preteklem letu za vse leto nazaj. To usklajevanje potrebuje dodatna finančna sredstva, zato bo postopno uveljavljeno do 31. 12. 1986.

Matjaž Žužek

ZANIMIVO ANONIMNO PISMO

Na naslov uredništva našega glasila smo 10. marca 1983 prejeli zanimiv anonimni prispevek z naslovom "Članek za manjkajočo stran časopisa".

Zares škoda, da se avtor prispevka ni podpisal. Njegovi predlogi, pripombe in ugotovitve, ki so povezani z dopisovanjem v naše glasilo, z obliko in vsebino nekaterih člankov, posredno pa s celotno uredniško politiko našega glasila, bi lahko z objavo tega prispevka konstruktivno pripomogli k boljši vsebini in obliki našega glasila.

Sicer pa avtor prispevka dobro ve, da uredništvo v skladu s pravili ne objavlja anonimnih pisem ali prispevkov, kar tudi sam domneva v pripisu.

V uredništvu smo se odločili, da bo anonimni prispevek obravnaval uredniški odbor, ki bo prav gotovo ocenil vse navedene predloge, ugotovitve in pripombe in jih v skladu z možnostmi koristno uporabil.

Avtorja prispevka pa prosimo, da se čimprej kakorkoli javi uredništvu našega "Litostroja".

UREDNIŠTVO

OSNUTEK SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA

Uresničevanje zdravstvenega varstva

S tem sporazumom, ki je sklenjen med porabniki in izvajalci, podrobneje določamo individualne pravice in obveznosti gled zdravstvenih storitev in socialne varnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom, ki temeljijo na sprejetih planskih dokumentih. Prav tako so v sporazumu občanom zagotovljene pravice, ki izhajajo iz mednarodnih sporazumov. Osnutek je pripravljen na osnovi zakona o zdravstvenem varstvu (izdan 1980) in naj bi nadomestil samoupravni sporazum o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva, ki je bil sprejet v zdravstveni skupnosti leta 1978. Gre torej za listino občinske zdravstvene skupnosti, čeprav je osnova narejena za celo Slovenijo. V veljavo naj bi stopil že s 1. 4. 1983.

Pri sestavi omenjenega dokumenta sta bili upoštevani predvsem dve načeli. Prvo načelo, ki je vsebovano tudi v vseh naših temeljnih zakonih, pravi, da delavec zadovolji vse svoje potrebe in interese v okviru svoje temeljne organizacije združenega dela, izjemoma v delovni organizaciji ali sestavljeni organizaciji združenega dela. Tu se postavlja vprašanje zapiranja v lastne kroge, prihaja do favoriziranja negospodarskih delovnih organizacij (normalno je, da je tam manj nesreč pri delu) in negiranje splošnega principa zavarovalništva. Za splošno zdravstveno zavarovanje se je delavski razred vrsto let boril v kapitalizmu, danes pa to skušamo zreducirati na "tovarniško" in individualno zdravstveno zavarovanje. Drugo načelo, ki je prisotno skozi celotni dokument, pa je pretirano poudarjenje odgovornosti vsakega posameznika za lastno zdravje (dvojna participacija itd.). Zaradi lažjega razumevanja bomo samoupravni sporazum razdelili na nekaj vsebinsko zaključenih celot in jih podrobneje pregledali.

I. ZAGOTAVLJANJE ZDRAVSTVENIH STORITEV

a) V tozdu, delovni organizaciji oziroma sozdu
V tem okviru ima delavec zagotovljene storitve s področja preventive (periodični in vsi drugi pregle-

di, ki so vezani na delo), kakor tudi področje kurative, ki se nanaša na področje poškodb pri delu oziroma poklicnih obolenj. Novo je, da delovna organizacija prevzame celotne stroške zdravljenja (v osnovni in tudi v bolnišnični dejavnosti) posledic nesreče pri delu (tudi na poti na delo) in poklicnih obolenj. To je vsekakor eno od vprašljivih področij, še posebno če upoštevamo, da bodo morali tudi obrtniki zagotavljati ta sredstva za zdravstveno varstvo. Sicer se predvideva solidarnost, ki je prikazana dokaj nejasno.

b) V zdravstveni skupnosti

Vse ostale zdravstvene storitve si uporabniki zagotavljamo preko zdravstvenih skupnosti, in to za:

- osnovno zdravstveno dejavnost,
- specialistično zdravstveno dejavnost,
- zdraviliško zdravstveno dejavnost,
- zdravila,
- ortopedske in druge pripomočke.

II. ZAGOTAVLJANJE SOCIALNE VARNOSTI V ZVEZI Z ZDRAVSTVENIM VARSTVOM

Te pravice obsegajo:

- nadomestilo osebnega dohodka,
- povračilo potnih stroškov ob uveljavljanju zdravstvenega varstva,

Osnutek zakona je v celoti objavljen v prilogi Poročevalca Skupščine SRS z dne 22. 2. 1983, obširni komentarji in razlage zakona pa so bili objavljeni v vseh sredstvih javnega obveščanja (Delo, Dnevnik, DE itd.). Tako so dani vsi pogoji, da se sleherni delavec seznani z vsebino novega zakona in zato bo tudi razprava po OOS in v sindikalnih skupinah lažja, tako bo manj pojasnjevanja in več direktnih pripomb na sam osnutek. Javna razprava v naši delovni organizaciji naj se konča pred 20. 4. 1983, ker se bodo potem začele zbirati pripombe na ravni občine in republike.

- pogrebna (stroški pogreba),
- posmrtnina (denarna pomoč svojcem ob smrti).

Vse te pravice delavci zagotavljamo v svojih delovnih organizacijah, izjemoma se nadomestilo osebnega dohodka krije iz sredstev zdravstvene skupnosti, ko pride do zadržanosti od dela zaradi darovanja organov pri drugi osebi, poškodbe na vojaških vajah in podobno. Višina nadomestila osebnega dohodka za čas odsotnosti z dela se določi v samoupravnih aktih posameznih delovnih organizacij.

Samoupravni sporazum samo določa najnižje zneske nadomestila, in sicer:

- za prve tri dni bolniške najmanj 75% osnove,
- od 4. do 15. dneva najmanj 80% osnove,
- od 16. dneva dalje najmanj 85% od osnove.

Seveda pa nadomestilo osebnega dohodka ne sme preseči 100% od osnove.

Delavcu, ki je več kot 6 mesecev v bolniškem staležu, se osnova za nadomestilo osebnega dohodka poveča za toliko odstotkov, za kolikor so se v tem času povečali osebni dohodki v delovni organizaciji.

III. DOPLAČILO UPORABNIKOV K CENI ZDRAVSTVENIH STORITEV - PARTICIPACIJA

Po osnutku naj bi praktično vs plačevali participacijo, izjeme so zelo redke, in to pri prebivalcih, ki imajo zelo nizke dohodke oziroma jih praktično nimajo (v to kategorijo zaposleni ne sodimo). Oproščeni smo participacije pri zdravljenju nekaterih obolenj (nalezljive bolezni, rakasta obolenja, poklicne bolezni itd.). Višina participacije je približno na ravni dosedanje, vendar nekaj novosti bistveno spremeni režim plačevanja participacije. Podvojili naj bi se zneski participacije pri zdravstvenih storitvah, ki so posledice poškodbe izven dela oz. vinjenosti. Prav tako naj bi se povečala participacija za obiske pri zdravniku ob nočnem času. Podvojena participacija je popolnoma nesprejemljiva in to bomo v naslednjem primeru tudi nazorno dokazali.

Delavec, ki zasluži 10.000.- dinarjev na mesec, ob 23. uri pade na poledeneli cesti. Mimoidoči pokličejo rešilni avtomobil, le-ta ga odpelje v bolnišnico, kjer ostane na zdravljenju 30 dni, torej gre za poškodbo izven dela po lastni krivdi, zato mora delavec plačati dvojno participacijo (glej tabelo). Iz primera je razvidno, da delavec plača za zdravljenje 7.800,00 dinarjev, medtem ko nadomestilo osebnega dohodka po merilih omenjenega sporazuma znaša 8.199,62 dinarjev. In tako ostane delavcu za pokritje vseh drugih potreb v mesecu ca. 300,00 dinarjev (tristo dinarjev).

Iz omenjenega primera je popolnoma razvidno, da je dvojna participacija nevzdržna in za našo družbo nesprejemljiva. Celo če ne upoštevamo dvojne participacije, je novo uvedena participacija za nemedicinski del bolnišničnega zdrav-

Obiskal nas je Marko Kržišnik

V torek 22. februarja 1983, se je v Litostroju zgledil jugoslovanski generalni konzul v Celovcu dipl. ing. Marko Kržišnik, naš dolgoletni generalni direktor in častni član naše delovne organizacije.

Sprejel ga je generalni direktor Mirko Jančigaj s predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov.

Srečanje s tovarišem Kržišnikom več kot po enem letu je bilo prijetno in zanimivo. Predvsem ga je zanimalo, kako smo v Litostroju gospodarili v preteklem letu in kakšne načrte imamo za leto 1983. Čeprav je povedal, da stalno spremlja dogajanje v Litostroju v sredstvih javnega obveščanja in preko našega časopisa, ki ga prejema, je neposredni obisk in informacije, ki smo mu jih posredovali, zelo pohvalno ocenil.

Tovariša Kržišnika je generalni direktor Mirko Jančigaj seznanil tudi z zaključnim računom za leto 1982, ki je kot vemo, kljub težkim razmeram gospodarjenja v preteklem letu, dober.

V nadaljevanju je tovariš Kržišnik povedal nekaj zanimivosti iz življenja naših manjšin v Avstriji, ki si izredno prizadevajo, da si v okviru avstrijske državne skupnosti izborijo ustrežnejši položaj.

Ob koncu razgovora je predsednik delavskega sveta delovne organizacije tovariš Jurij Vulkan izročil tovarišu Kržišniku plaketo naše delovne organizacije, ki mu jo je septembra ob praznovanju 35. obletnice dodelil delavski svet delovne organizacije.

Tovariš Kržišnik si je potem ogledal še vse proizvodne obrate. Še posebno so ga zanimale vse novosti v dopolnjevanju strojnega parka, v proizvodnji preoblikovalne opreme in v novo nastajajoči jeklolivarni.

"Litostroj postaja velik in trden," je dejal, ko je odhajal, "v tem je tudi njegova bodočnost. Pozdravite vse sodelavce, še posebno tiste, s katerimi sem neposredno delal 12 let v Litostroju."

K. G.

Specifikacija

Zdravstvene storitve	Participacija	Podvojena participacija
Prevoz z rešilnim avtomobilom	110,00	220,00 din
Medicinski del oskrbe v bolnišnici		
30 dni po 100.- din	3.000,00	6.000,00 din
Medicinski del oskrbe v bolnišnici		
do 3 dni po 80,00 din	240,00	480,00 din
4—10 dni po 50,00 din	350,00	700,00 din
11—15 dni po 30,00 din	150,00	300,00 din
Prvi obisk pri svojem zdravniku	50,00	100,00 din

SKUPAJ: 7.800,00 din

Nadomestilo osebnega dohodka

— do 3 dni 75%	kar je enako	749,99 din
— od 4—15 dni 80%	kar je enako	3.199,68 din
— od 16—30 dni 85%	kar je enako	4.249,95 din

SKUPAJ: 8.199,62 din

Ijenja vprašljiva. Menimo, da je tu vsak komentar odveč!

Dokument tudi določa standardne storitve, do katerih ima vsak občan pravico, če pa zahteva storitev v drugačnem standardu, si jo lahko privoši z lastnimi sredstvi (kdor ima denar, se bo lahko zdravil).

V prilogi osnutka so podrobneje opredeljeni ortopedski in drugi pripomočki, standardni materiali za zdravstvene storitve in njihova doba trajanja.

Pri tem osnutku je potrebno poudariti, da vsebuje naš sistem tuje cilje in da se zgleduje po zahodu (zdravi naj se tisti, ki ima denar), zato ga je potrebno v celoti zavrniti in zahtevati sestavo novega. Če je potrebno, naj se spremeni tudi nekateri temeljni zakoni. Vprašljiv je tudi popolni prenos zagotavljanja socialne varnosti v delovni organizaciji, ker s tem ponovno favoriziramo delo v lahkih delovnih pogojih in v veliki meri rušimo sistem zavarovalništva.

V primeru, da sredstev za zdravstveno varstvo ne moremo zagotoviti v dovolj velikem obsegu, je primernejše povečati prispevno stopnjo, kot pa neselektivno prizadeti standard vsem prebivalcem.

Prav gotovo je potrebno tudi zdravstvo smotrno organizirati, ga razbremeniti administracije in lova na dohodek ter mu končno omogočiti, da se začne ukvarjati predvsem z zdravljenjem. Zdravstveni sistem je potrebno urediti enotno v celi državi ali vsaj v republiki.

Osnutek sporazuma o zdravstvenem varstvu so sindikati odločno zavrnili kot nesprejemljiv in zahtevali, da se pripravi nov osnutek in da v javno razpravo. Upamo, da bo predlog sindikatov upoštevan in da bo pripravljen nov osnutek, ki bo ustrežnejše reševal participacijo in tudi postavil realne okvire za uveljavljanje solidarnosti v zdravstveni skupnosti. Kljub vsemu se postavlja vprašanje, kateri krogi si v naši družbi sploh upajo dati v razpravo takšen osnutek, ki je v nasprotju z vsakršno logiko, predvsem pa zanika vse pridobitve delavskega razreda, ki si jih je le-ta pridobil v revoluciji. Potrebno je zadevo tudi politično zaostri, ker smo v stabilizacijskih časih porabili vse preveč časa delovnih ljudi in s tem tudi finančnih sredstev za obravnavo tega že v osnovi zgrešnega osnutka.

Matjaž Žužek

7. april svetovni dan zdravja

ZDRAVJE VSEM DO LETA 2000. ODŠTEVANJE SE JE ŽE ZAČELO! To je geslo letošnjega svetovnega dneva zdravja. Svetovna zdravstvena organizacija hoče, da bi vsi ljudje dosegli do leta 2000 čim višjo stopnjo zdravstvenega stanja, da bi se znali zavarovati pred obolenjaji, da bi zdravi in krepki dočakali starost. Za doseg tega cilja bo po različnih deželah potreben različen trud in napor. Za nas je važno, kaj naj storimo mi.

Kljub temu, da se ponasamo z našo vsestransko prosvetljenostjo, pa marsikdaj grešimo v osnovnih pravilih zdravega življenja. Ozmro se samo nekoliko okoli sebe. Higiena nam je marsikdaj deveta skrb. Bregovi naših rek so polni odpadkov, ki se kopičijo tudi po neštetih odlagališčih. Na ta odlagališča odmetavamo vse mogoče, pri tem pa pozabljamo, da lahko onesnažimo podtalnico, ki je vir pitne vode. Pojavi epidemij nalezljive zlatenice nam kažejo, kako malo skrbimo za splošno in osebno higieno.

Važen je tudi pravilen in zdrav način življenja. Nezmerne nam potuhnjenosti izpodkopava življenje. Znano je, da alkoholik ne dočaka velike starosti. Pljučnega raka je med kadilci devetkrat več kot med nekadilci. Prekomerna prehrana ne krepki človeka, ampak je eden od rizičnih dejavnikov za obolenja srca in ožilja. Vsi preveč hitimo. Da ne bi zaostajali za sosedi v opremi in pridobitvah sodobne tehnike, po končanem delu iščemo še dodatne zaslužke, s čimer se prekomerno izčrpavamo, namesto da bi se odpočili in okrepili. Aktiven počitek je temelj zdravega življenja. Mnogi pa iščejo oddih in okrepitev v zakajenih točilnicah in bučnih disco klubih.

Še mnogo je škodljivosti, ki nam izpodkopavajo zdravje. O njih ne bi razpravljali, saj nam o njih vsak dan govore in pišejo, a nam gredo skozi eno uho noter, skozi drugo pa ven.

Zavedajmo se, da bomo zdravi le, če bomo preprečevali obolenja. Lažje in ceneje je ohranjevati zdravje, kot pa zdraviti bolezen. Treba se je truditi vse življenje za zdravje z zdravim načinom življenja v zdravem in čistem okolju. Skrb za zdravo in čisto okolje pa se ne začne pri raznih organizacijah, ampak pri nas samih, pri vsakem posamezniku.

Predsednik Svetovne zdravstvene organizacije končuje svoj poziv s temi besedami: "VSI LJUDJE IMAJO MOČ, DA SI PRIZADEVAJO ZA ZDRAVJE, ČAS ZA TO PRIZADEVANJE PA JE SEDAJ!"

Do leta 2000 je samo še 17 let ...

dr. E. Tepina

Upamo, da smo dosegli svoj cilj

KONČALI SMO RAZVOJ KVANTOMETRIJSKE METODE ANALIZE
— Ob tem naslovu se bo marsikdo vprašal: Kako je mogoče končati nekaj, kar več ali manj uspešno deluje že četrto leto. Odgovor se ponuja sam: Marsikdo je že prav udobno stanoval v hiši, ki zunaj še ni bila ome-tana.

Kot je znano, smo v službi kontrole kvalitete TOZD PUM LI-VARNE konec leta 1977 dobili kvantometer. O tem smo tudi pisali v našem časopisu v septembrski številki 1978. Takrat smo obljubljali marsikaj. Obljubili smo, da bomo izdelovali analize hitreje, ceneje, kvalitetneje, kar naj bi pripomoglo k izdelavi kvalitetnejših jekel. Sedaj je čas, da vidimo, ali so naše obljube izpolnjene in kaj smo s kvantometrom pridobili.

Pot od nabave kvantometra do pričetka izdelave analiz ni bila lahka. Po montaži v juliju 1978 so nastopile "otroške bolezni", kar je normalno pri vsakem elektronskem inštrumentu. Dobavitelj opreme nam je v garancijskem roku odstranil napake in tako je bil inštrument približno pol leta po montaži pripravljen za delo.

Tu se je naše delo šele pričelo. Za vse nas je to bil velik izziv. Pri uvajanju kvantometrijske metode analize je sodeloval celoten kolektiv kemijskega laboratorija. Intenzivno smo se spoprijeli s pridobivanjem novega znanja. Spremenile so se navade, miselnost in organizacija pri izdelavi analiz.

Pri klasični metodi kemijske analize določamo posamezne sestavine nekega vzorca s pomočjo kemijskih reakcij in operacij. Pri inštrumentalnih metodah analize, med katere uvrščamo tudi kvantometrijo, pa merimo fizikalno-kemijsko lastnost materiala, ki je sorazmerna vsebnosti posameznih elementov. V našem primeru je to intenziteta svetlobe, ki jo oddaja vzorec, če ga kot eno od elektrod izpostavimo električni iskri. Ker merimo direktno trdne vzorce, je meritev opravljena v kratkem času. Sorazmerje med svetlobo (ki jo inštrument pretvarja v električno napetost) in sestavo materiala je relativno in se mora določiti s standardnimi vzorci. Pri tem obstaja nevarnost, da takšno usmerjanje temelji na napačnih izhodiščih. Inštrument je namreč brez pameti in na vprašanja odgovarja tako, kot ga naučimo. Če ga "naučimo"

narobe, nam bo dajal napačne podatke in s tem tudi napačne rezultate. Ker je naš proizvodni program zelo pester in širok, smo morali pri meritvi opraviti veliko meritev in raziskav, da smo prišli do zadovoljivih rešitev.

Pri uvajanju kvantometrijske metode analize smo najprej izdelali program za spremljavo proizvodnje jeklene litine. Po nekajmesečnem intenzivnem delu nam je to uspelo in v jeseni 1979 smo s kvantometrijsko metodo analize pričeli spremljati tehnološki proces izdelave jekel v jeklovilarni in BBC peči. Že prvi rezultati so pokazali, da je bil nakup kvantometra upravičen in potreben.

S kvantometrijsko metodo analize se tehnološki proces spremlja hitreje in učinkoviteje. V 10 — 20 minutah po tem, ko je vzorec prispel v laboratorij (odkar imamo zračno pošto, lahko čas od jemanja vzorca do prihoda v laboratorij praktično zanemarimo), dobi talilec pri peči podatke o celotni sestavi šarže. Namesto 11 podatkov, kolikor jih je dobil pri izdelavi šarže pri klasičnem načinu spremljave tehnološkega procesa, jih dobi sedaj 33, kar pomeni, da se je število informacij potrojilo. Posebna pridobitev kvantometra je to, da omogoča določevanje tudi tistih elementov, za katere so še tako hitre kemijske metode analize prepočasne. Tako smo s kvantometrom pridobili tudi število elementov, ki jih lahko določamo. Še prav posebno pomoč nudi kvantometrijska metoda analize pri izdelavi visokokvalitetnih visokolegiranih jekel, kajti tudi za ta jekla so kemijske metode analize prepočasne.

Prednost kvantometrijske metode analize je tudi v tem, da nam daje podatke o celotni sestavi vzorca. To nam omogoča, da takoj po raztalitvi poznamo celotno sestavo šarže. V peči se lahko nahajajo koristne sestavine, kot so molibden in nikelj, ki so prišle v šaržo s sekundarnimi surovinami in ki pri klasičnem načinu spremljave tehnološkega procesa ostanejo ne-

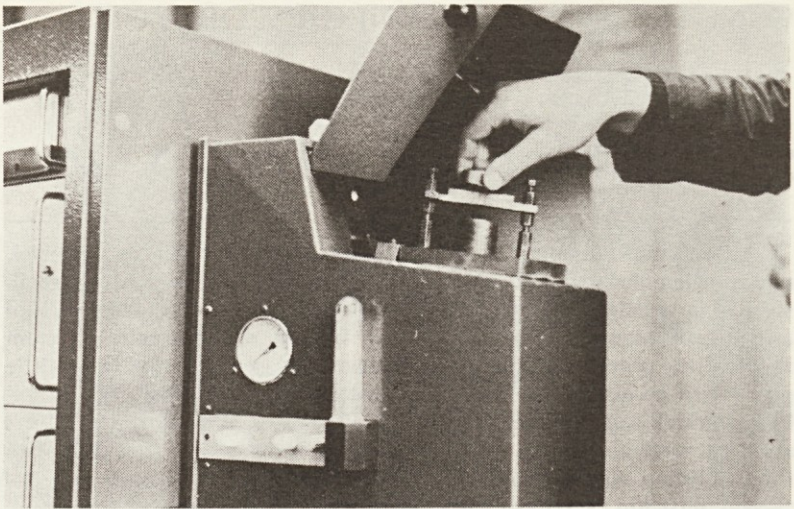
odkrite. Takšne sestavine lahko pri končnih izdelkih povzročajo odstopanja od pričakovanih lastnosti. Potem ko jih pravočasno odkrijemo, jih lahko koristno uporabimo za izdelavo šarž, v katerih nastopajo kot legirne sestavine. S tem lahko prihranimo marsikatero dragoceno surovino.

Pri izdelavi analiz je seveda eden od najpomembnejših kriterijev točnost rezultatov. Pri inštrumentalnih metodah analize, kot je kvantometrija, obstaja vedno nevarnost, da kljub natančnemu merjenju, ki ga omogoča inštrument, dobimo netočne rezultate. Zato je še prav posebno pomembno, da ves čas bedimo nad stanjem inštrumenta in rezultati, ki jih daje. Pri našem delu smo razvili sistem kontrole kvalitete lastnega dela. Rezultate, ki jih daje kvantometer, ves čas primerjamo z rezultati kemijskih metod in vrednotimo s statističnimi metodami.

Do sedaj s kvantometrom nismo imeli večjih težav. Velika zasluga za to gre našima kolegoma in sodelavcema dipl. inž. A. Vipotniku in inž. J. Babiču, ki v rekordnem času odstranita še tako zapleteno napako. Njima gre zahvala, da smo v treh letih in pol zaradi pregledov in popravil imeli samo 32 delovnih dni zastojev, pri čemer polovica odpade na redno servisiranje, preglede in vzdrževanje.

Ko smo uspešno obvladali analizo vseh vrst jekel, je nastopil nov problem. Ostala nam je analiza sive litine.

Siva litina je na prvi pogled preprost material. Kdor pa se kakorkoli ukvarja z njo, ve, da je polna "muh" in da so njene lastnosti zelo spremenljive. Problematična je za metalurga pri peči, livarja, strojnika pri obdelavi in nič manj za kemika, ki jo mora analizirati. Še prav posebno muhasta in zahte-

Vlaganje vzorca v stativ za kvantometrijsko analizo

vna je za analizo na kvantometru. Prva težava nastopi že pri jemanju vzorca. Za analizo na kvantometru mora namreč siva litina imeti "belo strukturo", ki je sicer za večino drugih uporab nezaželjena. Problem jemanja vzorcev sive litine smo uspešno rešili v sodelovanju s S. Bergincem, ki se je za ta problem še prav posebno zavzel.

Druga težava je nastopila pri sami analizi na kvantometru. Eksperimentalni pogoji, ki smo jih uporabljali pri analizi jekel, za analizo sive litine niso bili najprimernejši. Zato smo morali iskati nove rešitve, ki pa seveda niso smele porušiti obstoječega stanja. Rešitev problema smo našli v tem, da smo zaščitnemu plinu argonu, ki ga uporabljamo pri analizi jekel, dodali vodik. Pri teh pogojih smo lahko analizirali sivo litino, za analizo jekel pa se s tem ni nič spremenilo.

Zato lahko šele sedaj, ko smo obvladali naš celoten proizvodni program, trdimo, da smo končali razvoj kvantometrijske metode analize.

Naše delo je potekalo v okviru razvojno-raziskovalnih nalog. O delu smo poročali v strokovni javnosti, ki je naše rezultate ugodno sprejela. Pri razvoju metode smo prišli do ugotovitev, ki so obogatile

spektroskopske principe, na katerih je zasnovana metoda.

Seveda pa nas vsi ti rezultati ne smejo uspavati. Ne smemo namreč pozabiti, da je kontrola sestave šarže sestavni del proizvodnje in da je od učinkovitosti službe kontrole v veliki meri odvisna kvaliteta končnih proizvodov. Uvedba kvantometrijske metode nas obvezuje, da nadaljujemo po začrtani poti. Že dolgo je znano, da lastnosti materialov niso odvisne samo od njihovih osnovnih sestavin. Na lastnosti zelo vplivajo primesi, ki jih je v materialu sto ali tisočkrat manj kot osnovnih sestavin. Določevanje tako nizkih vsebnosti je težavno in zahteva specializirano opremo. Vendar če hočemo vzdržati konkurenco, moramo iti v korak z razvojem. Po drugi strani ne smemo pozabiti, da se kvantometer, tako kot vsak drug stroj, "stara" in je potreben obnavljanja.

Delavci v kemijskem laboratoriju službe kontrole kvalitete TOZD PUM LIVARNE skromno upamo, da smo z uvedbo kvantometrijske metode analize dosegli svoj cilj, to je prispevek k izboljšanju kvalitete naših proizvodov. Zadnjo besedo o tem pa bodo seveda izrekli uporabniki naših uslug — metalurgi in talilci pri proizvodnji jekel.

Alenka Gogala

Še enkrat o izobraževanju

V prejšnji številki časopisa nam je v prispevku "Izobraževanje v lanskem letu", objavljenem na strani 5, pomotoma izpadla

preglednica "Skupno število štipendij za študij ob delu v DO Litostroj na dan 31. 12. 1982". Avtorici in bralcem se na neljubo pomoto opravičujemo.

SKUPNO ŠTEVILO ŠTIPENDIJ ZA ŠTUDIJ OB DELU V DO LITOSTROJ NA DAN 31. 12. 1982														
TOZD/DS PROGRAM	SKUPAJ	PROD	IRRP	NAB	PUM	PZO	OBD	MONT	TVN	PPO	IVET	PTS	ZSE	ICL
SKRAJŠANI PROGRAM														
obdelovalec kovin	10				10									
poklicna laboratorijska osnovna šola	1				1									
poklicna administrativna šola	4									1	1		2	
šola za poklicne gasilce	13	2	3		1	1	3		1		1			1
šola za poslovodne manipulante	1													1
SREDNJI PROGRAM														
kovinar-strojniki	30				3		13	9	3	1	1			
delovodska srednja šola	30				14		6	4	2	2	1	1		
srednja komercialna šola	1												1	
gimnazija splošna smer	1	1												
TSŠ - strojna smer	24					3	10	5	2	1	2	1		
TSŠ - elektro smer	3									1				
TSŠ - grafična smer	1												1	
ESŠ - ekonomska	12	2	1				1			1		1	2	2
VIŠJE ŠOLE I. st.														
FS - strojna smer	28	2	6		1	2	3	3	5	3	2	1		
FE - elektro smer	4		3					1						
višja tehn. kemijska smer	1				1									
višja tehn. varnostna	2							1		1				
VEKŠ - ekonomsko-komercialna smer	3	1	1		1									
EF - ekonomska smer	1	1												
VŠOD - organizacijsko kadrovska smer	12	1	2	2			4	1	1	1				
VUŠ - višja upravna šola	5				1									4
VISOKE ŠOLE II. st.														
FS - strojna smer	15		6			2	2	2	1		1			1
FNT - metalurgija	1				1									
visoka teh. elektro	1										1			
visoka industrijsko-pedagoška smer	1													1
EF - ekonomska smer	3	1			1						1			
VEKŠ - komercialna smer	3				1		1				1			
VŠOD - organizacija dela	5	1	1		2									1
III. stopnja														
FS - strojna smer	3		2							1				
FNT - metalurgija	2		1		1									
VEKŠ - specialistični študij	1													1
SKUPAJ:	223	12	26	4	37	8	43	28	16	15	10	5	5	2

NOVE IZDAJE DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

Marijan Zadnikar: ROMANIKA V SLOVENIJI
Je tipologija in morfologija sakralne arhitekture. Gre za sintezo dolgoletnega avtorjevega študija romanske arhitekture na Slovenskem. Je tehten prispevek k zgodovini naše nacionalne kulture, opremljena s številnim slikovnim gradivom. Je hkrati ena posebno lepih izdaj. 660 strani velikega formata, pl. 1.980.- din.

Jože Toporišič: NOVA SLOVENSKA SKLADNJA
Je knjiga razprav o vprašanih skladnje v slovensčini, enem od doslej najmanj obdelanih poglavij v slovenski slovnici. Je pomemben prispevek znanstvenim raziskavam. 488 strani, pl. 930.- din, br. 750.- din.

A. Giesztor, S. Kieniewicz, E. Rostworowski, J. Tazbir, H. Wereszycki: ZGODOVINA POLJSKE
Zbirka: Dobe, narodi, dogodki
Je izčrpen pregled zgodovine poljskega naroda od začetkov nastanka poljske države do druge svetovne vojne. Napisano je za nepoljskega bralca in mu želi podati popolno podobo vojaških, političnih in kulturnih dogodkov. Delo vsebuje tudi odlične podatke s področja arheologije, etnologije, sociologije, umetnostne in glasbene zgodovine ter zgodovine poljskega jezika in literature. 600 strani, pl. 1.200.- din.

Gert Hofmann: LEKTOR V LJUBLJANI
Roman Lektor v Ljubljani je delo zadnje čase vse bolj uveljavljajočega se nemškega pisatelja, ki že več let deluje kot nemški lektor in predavatelj nemške književnosti na ljubljanski univerzi. Življenjska pot je torej dala avtorju fabulativni okvir in krajevno ozadje, glavnemu junaku njegove pripovedi pa poklicno oznako. 273 strani, pl. 720.- din.

Življenje in delo na HE Haditha

O tem našem velikanu smo v zadnjem letu brali že nekaj člankov od podpisa pogodbe, do prvega objavljenega posnetka v januarju, ki že kaže prve sadove našega dela na terenu.

HE Haditha je objekt, ki v strokovnem in organizacijskem pogledu zasluži našo največjo pozornost.

V prvih sedmih mesecih smo izdelovali sesalne cevi, poleg tega pa smo tudi organizacijsko pomagali pri izgradnji skladiščnih prostorov in naselja. Moramo povedati, da je HE Haditha naš prvi objekt v tujini, kjer delavci Litostroja, Rade Končarja in Metalne, združeni v INGRA, živimo v svojem naselju, ki nam ga je zgradil TOZD "TIBO", 3. maj iz Reke.

V naselju je 56 samskih hišic, 14 družinskih, klub, pralnica, delavnica za vzdrževanje naselja, 16 garsonjer, ki so preseljene iz Hemrena, in vratarnica.

V samskih hišicah so po 3 spalnice s po dvema posteljama, dnevna soba s kotno klopjo in mizo ter dvema stoloma, garderobno omaro, hladilnikom, kuhinjsko delovno mizo s pomivalnim koritom in kuhalnikom z dvema ploščama.

Kopalnica je opremljena s 120-litrskim bojlerjem, tušem, dvema umivalnikoma in dvema straniščnima školjkama ter pralnim

strojem. Spalnice in dnevni prostor so opremljene s klimatskimi napravami. Hišice so konstrukcijsko razvite iz kontejnerskega sistema, nekatere stvari pa spominjajo na ladijske kabine. Naselje naj bi bilo mogoče večkrat seliti iz kraja v kraj.

Družinske hiše so podobno opremljene, le da imajo samo dve spalnici in večji dnevni prostor. Ocen o udobnosti stanovanja do sedaj lahko damo le za zimo, o poletnem udobju pa bomo lahko kaj povedali jeseni.

Pozimi smo imeli nekaj težav. Kadar je deževalo, nam je skozi okna vdiral voda, ob prašnih nevihtah pa prah. Potem ko smo izboljšali zatesnitev oken, se je stanje delno izboljšalo. Čakamo pa še na naoknice, ki nas bodo ščitile pred prevelikim vdorom sončnih žarkov v notranjost. V primerjavi z ostalimi gradbišči je naselje v Hadithi prav gotovo napredek, čeprav smo po obljubah dobavitelja pred

sklenitvijo pogodbe pričakovali nekaj več.

V naselju imamo upravnika, vzdrževalca, vodjo kluba in perico. Za urejanje zelenic in drevja pa bomo najeli še dva tamkajšnja delavca. Hišice si čistimo sami in tudi za osebno perilo skrbi posameznik. Za to smo se zavestno odločili še v času izdelave organizacijske sheme, ker bi bilo najemanje delovne sile za ta opravila iz Jugoslavije predrago.

Klub je odprt od 17. do 22. ure. V njem je mogoče dobiti potrebščine za osebno higieno, brezalkoholne pijače, kavo in sladkarije, ob četrtkih, pred dnevnim počitka, pa tudi kozarček viskija ali vina, kadar je na voljo. V klub dobivamo dnevno časopisje in revije iz Jugoslavije, seveda z zamudo, knjižnica zaenkrat premore okrog 200 knjig, nameravamo pa jo še obogatiti. Prijatelji namiznega tenisa imajo na voljo tri mize, nogometaši, košarkarji in tenisači pa lahko igrajo pri Hidrogradnji, ki ima vse to na voljo. Sicer pa zaradi obremenitve z delom rekreacija in kulturno življenje prideta bolj malo v poštev. Le največ 3 večerne ure so na razpolago za pospravljanje hiše, osebno higieno, večerjo in zabavo. Te si razporedimo zelo različno. Eni porabijo več za eno, drugi za drugo. Prosti petek izkoristimo za daljši jutranji počitek, ob desetih pa za obisk bližnje vasi Haditha, ki je od naselja oddaljena 4 km. Tam se da kupiti vse za osebne potrebe, pa tudi kakšen spominček za tiste, ki so pred odhodom v domovino.

Da bi vsi, ki bodo sledili v Haditho, bili čim bolj pripravljeni, in da bi pred odhodom opravili vse, kar je potrebno, naj povemo, da je zelo pomembno oditi od doma s skrbno popravljenimi zobmi. Tu so s tem težave: če zob boli, ga najraje spulijo.

Glede na letni čas, ki ga nameravamo preživeti v Hadithi je zelo važna tudi garderoba. Čeprav od aprila do oktobra lahko prebijete samo s kratkimi hlačami in srajco, je pa za zimo že potrebna prava zimska garderoba, skoraj taka kot v Jugoslaviji. Tudi zimskemu plašču se nihče ne bo smejal, najbolj primerna pa je vetrovka.

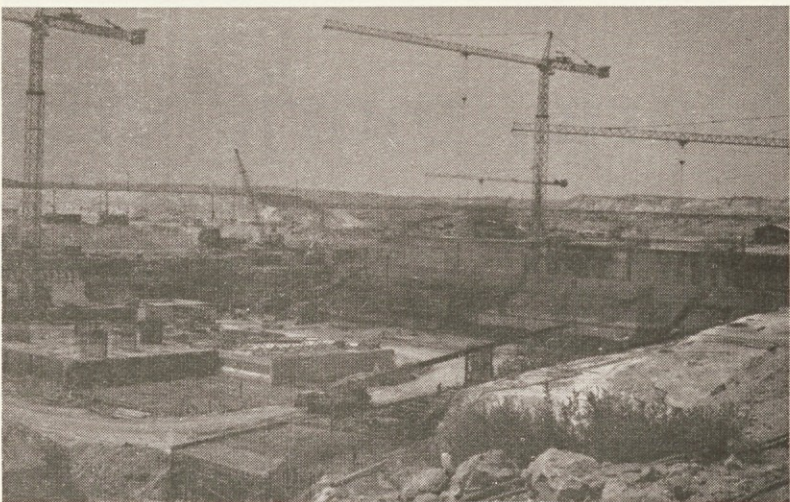
Prehrana je organizirana v veliki, sodobno urejeni restavraciji Hidrogradnje. Vsi, ki niso preveč razvajeni, so z raznolikostjo hrane v glavnem zadovoljni. Prav gotovo pa ni nikogar med nami, ki si ne bi včasih zaželel tudi kaj izpod ženinih ali maminih rok!

Vsestransko utrujenost pa povzroča čas. Ta čas je za vsakega drugačen. Eni se utrudijo prej, drugi zdržijo več. Medsebojna pomoč pomeni veliko, zato so v ekipi dobrodošli ljudje, ki so odprti, veseli. Dovolj dela za vsakogar je najboljša zdravilo za dobro razpoloženje. Zelo ugodno na ekipo deluje tudi dobra informiranost iz tovarne in dober stik z družinami. To pa nam ne uspeva najbolje. Trudimo se na različne načine s pismi, v izjemnih primerih se posreči dobiti tudi telefonsko zvezo, za katero pa je seveda treba seči kar globoko v žep. Tolažilna okoliščina za vsakogar je tudi ta, da gre lahko po šestih mesecih na dopust, če namerava ostati leto dni na gradbišču.

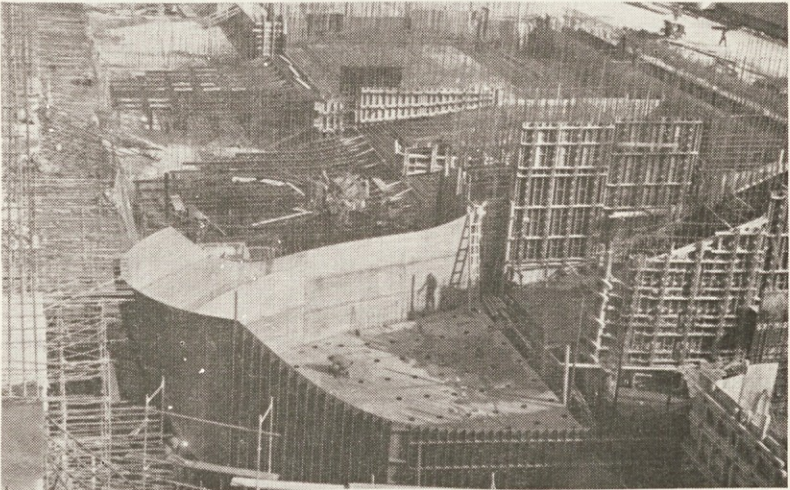
Kljub naporom, da bi si življenje uredili čim lepše, pa je to nemogoče doseči v taki meri, da bi bilo najlepše za vse. Ljudje smo pač različni.

Prihodnjič pa še kaj o strokovnem delu montaže.

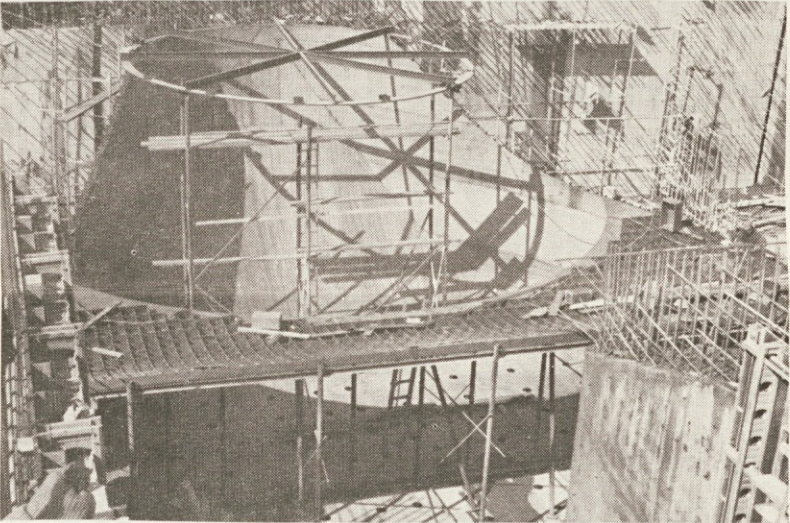
A. Razpotnik

Pogled na gradbišče 170 metrov dolge strojnice HE Haditha

Dno sesalne cevi s stranicami agregata II in pogled na skelet III. in IV. agregata

Sesalna cev dobiva dokončno obliko

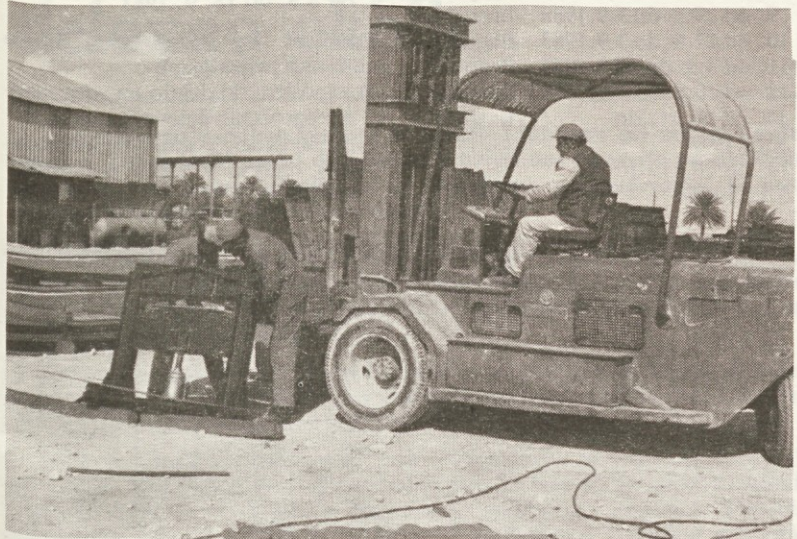
Na levi je dokončno izdelana sesalna cev prvega agregata, na desni pa sesalna cev za drugi agregat pred zaključkom

28. februarja smo doživeli prvo poplavo gradbene jame, pred katero smo zadnji trenutek uspešno rešili vse naše naprave in orodje. Poplava je nastala zaradi udara vode skozi levo bočno steno gradbene jame, ker so Rusi, graditelji jeza, preusmerjali tok reke Evfrat (Foto: A. Razpotnik)

Trideset Litostrojanov se na gradbišču v HE Haditha bori z vsemi neprilikami (na sliki manjkata dva)

Iznajdljivost na terenu je predpogoj uspeha — krivljenje elementov zgornjega dela sesalne cevi s pomočjo viličarja

Pri izgradnji naselja nismo stali križem rok. Dela bomo imeli še veliko predno bomo uredili zelenice in zasadili rože (Foto: A. Razpotnik)

PRIPRAVILI SO NAM...

Morje, morje in planine

Pri pripravi letošnje ponudbe smo imeli obilo težav, kaj ponuditi sodelavcem. Prvi in največji problem so cene najetih zmogljivosti, drugi problem pa je vprašanje bencina. Prav zaradi tega smo se odločili, da je otok Krk najbolj južni del naše ponudbe. Po potrebi pa bomo (po poznejšem dogovoru) organizirali tudi prevoze z avtobusom. Tudi letos bomo ponudili našim sodelavcem možnost potovanja v ČSSR v okviru naše dolgoletne izmenjave s tamkajšnjimi poslovnimi partnerji. Upamo, da bo vsak sodelavec našel v naši ponudbi prostor, kjer bo preživel svoj dopust.

Fiesa

Tudi v letošnji sezoni vam nudimo letovanje v Fiesi. Kljub nekajletni želji, da bi vam ponudili dopustovanje v prenovljenem domu, moramo žal ponuditi prostor, kakršnih smo že vajeni, le da jih bomo skušali popraviti in urediti tako, da bo tudi tukaj bivanje prijetno in ugodno.

Skupno imamo 90 ležišč ter dodatnih 30 ležišč pri sosedu Modicu. Sobe so tri, štiri in petposteljne, nekaj je tudi dvoposteljnih. Fiesa bo odprta od 20. 6. 1983 do 19. 9. 1983.

Cena: ekonomska: 450.- din
regresirana: 270.- din
Otroci do 7 let z ležiščem 20% popusta.

Otroci do 7 let brez ležišča 30% popusta.

Vsak, ki letuje, plača turistično takso pri plačilu penzionov ob izdaji napotnice.

Vrsar — kamp Funtana

V Funtani bo tudi v letošnji sezoni ostalo štirinajst (14) prikolice.

Vse prikolice so za štiri osebe.

Prikolice IMV imajo pred prikolic baldahine, prikolice TRESKA

Trenutno se vsi zadržujemo doma v dobro zakurjenih domovih ali pa hodimo naokoli v toplih kožuhih. Radi pogledamo na bele poljane, si pripiemo smuči in uživamo zimsko opojnost ter sprostitvev na snegu. Za dobro počutje pa so potrebne temeljite priprave, zato smo vam že zdaj pripravili ponudbo za letni odih.

pa so prekrite s platneno streho. Vse prikolice imajo tekočo vodo, v neposredni bližini prikolic skupni tuš.

Prikolice so opremljene z najpotrebnejšimi stvarmi (posoda, odeje, blazine).

Prikolice bodo na razpolago že v predsezoni in po njej.

Prednost pri prikolicah imajo še vedno družine z večjim številom članov, zato jih v juliju in avgustu ne bomo oddajali dvema osebam.

Cena: ekonomska: 400.- din

regresirana: 240.- din

Bivanje v prikolic plača prijavitelj ne glede na število članov v prikolic.

Za prehrano v prikolic skrbi vsak sam.

Vsak, ki uporablja prikolico, plača turistično takso v recepciji avtokampa, kjer letuje.

Vsi, ki letujejo v prikolic, morajo biti napisani na napotnici, katero dobi vsak uporabnik ob vplačilu.

Vsi, ki bodo letovali v avtokampu Funtana pri Vrsarju, naj dvignejo ključ prikolic v oddelku počitniških domov teden dni pred odhodom. Ključ je potrebno vrniti v roku treh (3) dni po končanem letovanju v oddelku počitniških domov.

Letujoči lahko prvi dan počitnic uporabljajo prikolico od 11. ure naprej, zadnji dan bivanja pa jo morajo izprazniti najkasneje do 10. ure.

Pulj — Premantura — kamp Stupice

V kampu je pet (5) prikolic, ki so postavljene v bližini morja.

Prikolice imajo urejene predprostore z baldahini.

Prikolice so za 4 osebe + 1.

Cena prikolic in pogoji bivanja so isti kot v Funtani.

Uporabniki prikolic dvignejo ob prihodu ključ prikolic v recepciji avtokampa Stupice, kjer ga ob odhodu tudi oddajo.

Malinska — otok Krk

Kot že pretekli dve leti vam tudi v letošnjem letu nudimo letovanje v bungalovih v Malinski na otoku Krku.

Bungalovi so pri hotelu Malin. Skupno smo najeli 20 bungalovov z dvema ležiščema v sobi 3 x 3 m s sanitarijami in tušem.

Bungalovi so v gozdičku, v senci, 30 m oddaljeni od morja. Hrana je v hotelu Malin, ki je oddaljen 50 m.

Malinska je znano letovišče v romantičnem zalivu, zaščiteno pred vetrom, z bogato vegetacijo in je zelo ugodno za odih tudi v pozni jeseni ali v zgodnjem poletju.

Bungalove smo najeli od sredine junija do konca septembra.

Cena: ekonomska: 670.- din

regresirana: 402.- din

Turistična taksa se vplača pri plačilu penzionov.

Omišalj — otok Krk

V letošnjem letu vam nudimo tudi letovanje v Omišlju.

Tu smo najeli 60 ležišč v vili BODULKA hotela Adriatic.

Vse sobe so dvoposteljne s sanitarijami in tuši.

Hrana je v hotelu Adriatic.

Omišalj leži v Kvarnerskem zalivu na otoku Krku, uro vožnje z Reke.

Staro mesto leži na gričku, polnem oljčnih nasadov. Novi turistični Omišalj se razvija ob sami obali, kjer je zgrajenih več novih hotelov.

V starem delu mesta je veliko kulturnih spomenikov, med katerimi je najpomembnejša cerkev sv. Marije iz 13. stoletja z zvonikom iz 16. stoletja. Hotel Adriatic ima svoje depandanse, vile, bungalove. V neposredni bližini pa je tudi novo zabavno središče Pesja.

Vila Bodulka je od morja oddaljena približno 50 m.

Cena: ekonomska: 670.- din

regresirana: 402.- din

Soriška planina

Dom na Soriški planini je odprt vse leto. Na razpolago imamo 39 ležišč v sobah in 16 skupnih ležišč.

Soriška planina leži na stičišču planote Jelovice ter Bohinjskega in Skofjeloškega hribovja.

Soriška planina je že stara planinsko izletniška in turistična točka, priljubljena starejšim in mladim. Ima idealne smučarske terene, poleti pa nudi nepozabno rekreacijo v zeleni svežini planinskih gozdov in travnikov. Pozimi ali poleti delate dnevne izlete — sprehode — ture na: Sorico, Možic, Lajnar, Črno prst, Ratitovec, Bohinjsko Bistrico itd.

Cena: ekonomska: 450.- din

regresirana: 270.- din

Otroci do 7 let z ležiščem imajo 20% popusta, brez ležišča pa 30% popusta na ekonomsko ali regresirano ceno.

Naša stara Fiesa nas še vedno vabi, čeprav je obljubljeni in pričakovani počitniški dom zaradi sedanjih gospodarskih razmer splaval po vodi (Iz arhiva)

Ena izmed prikolic v Vrsarju

POČITNICE V ČSSR

Tudi v letošnjem letu bomo organizirali izmenjavo počitniških zmogljivosti s podjetji iz ČSSR, s katerimi sodelujemo že vrsto let.

Termini za predvidene izlete so:

1. od 27.4. do 3.5.1983	Mozolov
2. od 27.4. do 3.5.1983	Karlovi Vary
3. od 27.4. do 3.5.1983	Blansko
4. od 11.6. do 18.6.1983	Brno
5. od 11.6. do 18.6.1983	Blansko
6. od 18.6. do 25.6.1983	Brno
7. od 18.6. do 25.6.1983	Blansko
8. od 2.7. do 9.7.1983	Karlovi Vary
9. od 27.8. do 3.9.1983	Brno
10. od 27.8. do 3.9.1983	Blansko
11. od 3.9. do 10.9.1983	Brno
12. od 10.9. do 17.9.1982	Blansko
13. od 26.11. do 3.12.1983	Karlovi Vary
14. od 26.11. do 3.12.1983	Mozolov

Na dopustu bodo imele vse skupine organizirane ogledne znamenitosti in program izletov.

Cena: ekonomska: 6.500.- din
regresirana: 4.000.- din

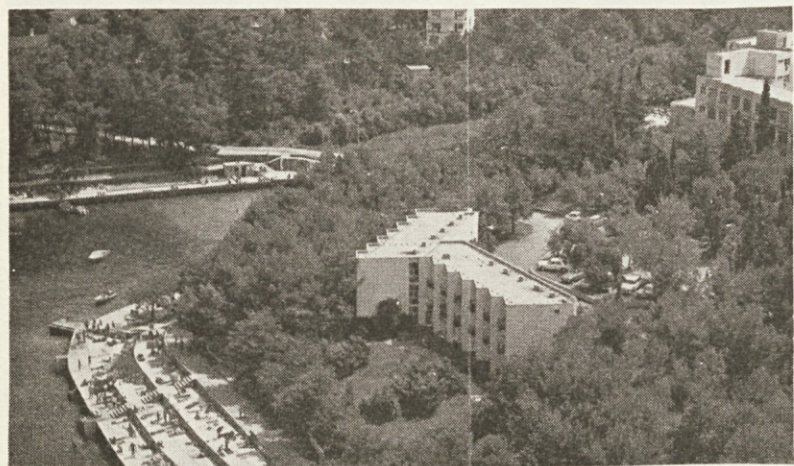
TERMINI LETOVANJ V LETU 1983

Izmene:

1. od 20. 6. do 30. 6. 1983
2. od 30. 6. do 10. 7. 1983
3. od 10. 7. do 20. 7. 1983
4. od 20. 7. do 30. 7. 1983
5. od 30. 7. do 9. 8. 1983
6. od 9. 8. do 19. 8. 1983
7. od 19. 8. do 29. 8. 1983
8. od 29. 8. do 8. 9. 1983
9. od 8. 9. do 18. 9. 1983

Prednost pri razporeditvi imajo naslednji prijavitelji:

- a) zaposleni, ki delajo na zdravstveno ogroženih delovnih mestih,
- b) prijavitelji, ki dalj časa niso izrabili regresa v naših počitniških domovih,

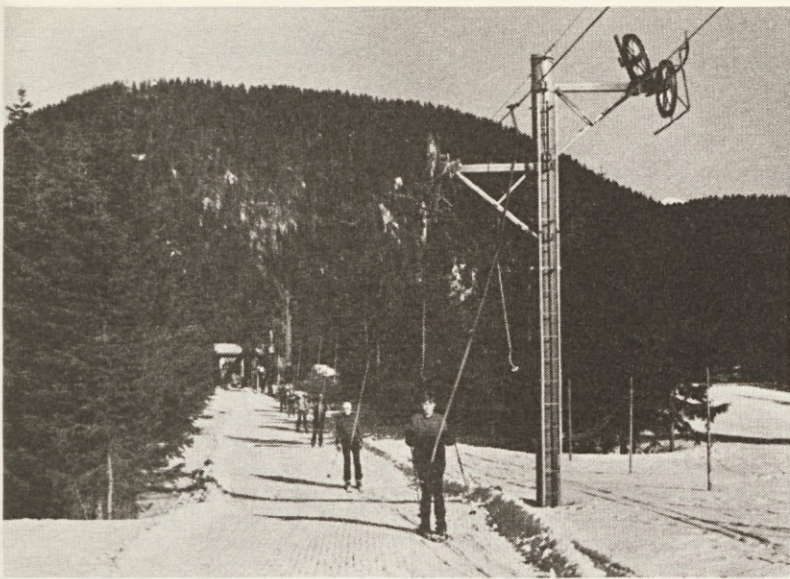
Malinska nas vabi tudi letos

Hotel BODULKA v Omišalju

Koča na Soriški planini je odprta vse leto. Pozimi vabijo smučarje njeni beli bregovi, a nič manj ni vabljiva tudi poleti s svojimi zelenimi livadami in gozdnimi sadeži. Graditelji žičnic so po nepotrebnem uničili veliko planinskih trat, toda upajmo, da jih bo kdo, ki je zadolžen za varstvo narave, opomnil na dolžnost graditelja, da po opravljenem delu obnovi prejšnje stanje. Sneg skriva vse lepote napake, spomladi pa se spet pokažejo vsi grehi in malomarnosti

Pa vseeno se mi zdi, da malo pretiravaš

- c) zaposleni, ki imajo kolektivni dopust,
d) starši, ki imajo šoloobvezne otroke,
e) pri enakih pogojih se upošteva tudi čas zaposlitve v Litostroju.

Kdo je upravičen do regresirane cene:
Do regresirane cene so upravičeni vsi člani kolektiva, upokojenici, nezaposlene žene oziroma možje in otroci do 18. leta starosti.

Regresirana cena lahko velja največ 10 dni, upravičenci pa jo lahko izrabijo za letovanje na morju, Soriški planini ali v ČSSR.

Ker se je dogajalo, da je veliko število sodelavcev zadnji trenutek odpovedalo letovanje, obveščamo vse sodelavce, da pri pozitivnem odgovoru na prijavnico zadržimo na-stale stroške (25% regres).

ROK PRIJAVE DO 20. 4. 1983

Po tem datumu prispele prijave se upoštevajo le, če bo v domovih še prostor. Za prevoz na počitnice in nazaj skrbi vsak sam, razen v ČSSR.

Glede na težave zaradi bencina pa je možen dogovor glede prevoza z avtobusi, če bi bilo dovolj zainteresentov.

Napotnica, ki jo prejmete ob vplačilu penzionov, velja le za tiste osebe, ki so na njej napisane.

V ceno penziona ni vračunana turistična taksa, zato se zaračunava posebej.

Vplačila za letovanja bomo sprejemali mesec dni pred odhodom na dopust.

Prosimo, da upoštevate roke!

In še obvestilo:

Vse predsednike IO sindikata po tozkih in delovnih skupnostih obveščamo, da organiziramo tudi izlete po Sloveniji in Jugoslaviji po željah naročnikov. Podrobnejše informacije dobite pri vodstvu počitniških domov.

Zaradi mirovanja osebnih dohodkov in višjih življenjskih stroškov nudimo možnost obročnega plačevanja. Polovico zneska je potrebno poravnati 30 dni pred odhodom, ostalo pa v dveh obrokih.

Zaradi tega naprošamo vse sodelavce, da imajo pri plačilu prvega obroka obvezno s seboj tovarniško izkaznico.

Vsem, ki bodo letovali preko našega oddelka, želimo sončne in prijetne dopustniške dni!

Počitniški domovi
in izletništvo:
Ludvik Klemenčič
Anica Roštan

Za lepše bivalno in delovno okolje

Koordinacijski odbor za čisto in zeleno Ljubljano pri mestni konferenci SZDL nam je poslal okrožnico, v kateri nas opozarja na ekološko obremenjenost našega okolja in na vsesplošno onesnaževanje, ki preti našemu bivalnemu in delovnemu okolju.

Pozivajo nas na takojšnjo akcijo, ki naj bi se sicer uradno izvedla 16. aprila, nikakor pa ni in ne sme biti mišljena tako, da bi se po tem dnevu naša skrb za okolje tudi končala. V enem dnevu ob siceršnji brezskrbnosti svojega okolja ne bomo očuvali.

Z objavo okrožnice v našem glasilu naj bi prispevali k uspehu omenjene akcije, v katero naj bi se v čim večjem številu vključili tako delavci v delovnih organizacijah kot tudi krajanje.

Na tem mestu velja omeniti, da v Litostroju že vrsto let spomladi izvajamo očiščevalno akcijo, novembra lanskega leta pa je kulturna komisija pri konferenci osnovnih organizacij sindikata z razpisom povabila likovnike, fotografe in tiste, ki so večji peresa, naj s svojimi prispevki sodelujejo pri tekmovanju na temo "Človekov odnos do okolja". Med prispelimi prispevki so bili najboljši predstavljeni na razstavi v avli Izobraževalnega centra Litostroj, precejšnje število pa jih je bilo objavljeno v našem časopisu. Tako so imeli delavci možnost in priložnost, da so se na nevsiljiv način seznanili s tem problemom.

Upamo, da kot dovolj osveščeni pri tej akciji ne bomo izostali!

V bivalnem okolju preživimo večji del svojega življenja, dobršen del delovnega dne pa prebijemo v svojem delovnem okolju.

Naloga posameznih delavcev in vodstev delovnih organizacij ter družbenopolitičnih organizacij, zlasti pa še sindikata je, da skrbijo za čim boljše delovno okolje delavcev, saj urejeno in prijetno okolje ugodno vpliva na delovno storilnost zaposlenih.

Možnosti za izboljšanje delovnega okolja je nešteto; to velja v glavnem tudi za bivalno okolje. Pri urejanju zunanosti stavb, zelenic

in teras je potrebno sodelovanje krajevne skupnosti in drugih uporabnikov. Tudi pisarne in hodniki so le redko opremljeni z zelenjem. Še redkeje pa najdemo zelenje v obrtnih delavnicah in tovarniških prostorih, čeprav obstajajo možnosti za njegovo namestitvev in ga arhitekti v sodobnih obratih vse pogosteje načrtujejo. Zelenje pogrešamo tudi v jedilnicah družbene prehrane.

Delovno okolje ponuja različne možnosti za aktiven odmor, za rekreacijo ali pa vsaj za sprostitev na zraku in soncu. V zimskem času

lahko nekaj sank nudi prijetno razvedrilo na hričku, narejenem iz odkidanega snega. Koš na steni, mreža za odbojko, improvizirana vrata za mali nogomet, namizni tenis, balinanje itd., lahko prijetno izpolnijo našo aktivnost v odmoru med delom v okviru rekreacijskih možnosti, ki jo nudi urejeno delovno okolje. Zelenice, terase garaž in drugih objektov lahko s preprostimi hortikulturnimi posegi (z namestitvijo nekaj klopov in miz) spremenimo v prave vrtove. V Beljaku in Celovcu je moč videti na terasah 5 — 6 metrov visoke iglavce pa tudi tuše, ležalne deske in celo vrtno klop.

Spomladanska očiščevalna akcija pod geslom "Za čisto in zeleno Ljubljano", ki jo pripravljamo za soboto dne 16. aprila, nas bo povečini našla v našem bivalnem okolju; naša dolžnost je, da se kot krajanje aktivno vključimo v urejanje svojega okolja. Vendar pa bomo morali tudi že v času pred 16. aprilom vsaj nekaj skrbi posvetiti tudi našemu delovnemu okolju.

Več pozornosti moramo nameniti ublažitvi hrupa oziroma njegovemu preprečevanju. Paziti moramo, da ne bo prepiha ter nenehno skrbeti za zadostno prezračevanje delovnih prostorov. Morda bomo našli čas tudi za to, da bomo segli po čopiču in prebelili stene in strop ter tako delovnim prostorom dali nekaj več prepotrebne svežine. Preskrbeti moramo, da bodo odpadki, zlasti še tisti, ki so za zdravje škodljivi,

PRVOMAJSKO SREČANJE ZPS

Poreč Zelena laguna hotel Albatros

- V času prvomajskih praznikov 1983 organiziramo 9. tradicionalno srečanje Združenih proizvajalcev strojne opreme.
  - Srečanje je namenjeno vsem zaposlenim v ZPS, njihovim družinskim članom, prijateljem in znancem.
  - Tridnevno srečanje se prične v petek 29. 4. 1983 z večerjo in zaključí v ponedeljek 2. 5. 1983 s kosilom.
  - Prihod v Poreč je do 18. ure, večerja pa je ob 19. uri.
  - Udeleženci srečanja bodo prebivali v hotelu "Albatros" in v vilah, ki so v neposredni bližini hotela.
  - Vsi udeleženci morajo izpolniti prijavnico v dveh izvodih in jo oddati v svoji osnovni organizaciji sindikata do 8. 4. 1983.
  - Prijavnico s potrebnimi dodatnimi navodili boste dobili pri vašem predsedniku osnovne organizacije sindikata.
- Prosimo, da prijavnico izpolnite natančno z vsemi potrebnimi podatki.
- Osnovne organizacije morajo zbrane prijavnice dostaviti komisiji za družbeni standard pri KO ZS SOZD ZPS najkasneje do 10. 4. 1983 na naslov: TITOVİ ZAVODI LITOSTROJ, TOZD ZSE, Ljubljana 19/a, 61000 LJUBLJANA — tov. KAROLINI CIGALE.
  - Vsi prijavljenci za prvomajsko srečanje bodo na osnovi prijav prejeli ustrezno napotnico, s katero se bodo ob svojem prihodu v Poreč prijavili v recepciji hotela "Albatros".

PROGRAM SREČANJA

29. 4. 1983 — do 18. ure prihod v Poreč,
— ob 19. uri večerja, ki se nadaljuje s plesom,
30. 4. 1983 — od 8. do 12. ure kegljanje, namizni tenis, šah, streljanje,
— ob 15. uri metanje valjarja za ženske,
— ob 19. uri večerja,
— ob 20. uri ognjemet, taborni ogenj, kratki kulturni program.
1. 5. 1983 — ob 7. uri budnica,
— od 8. do 10. ure kulturni program,
— ob 11. uri tek za pionirje,
— ob 14. uri nogometna tekma SUHI — DEBELI,
— ob 15. uri veliko tekmovanje v podajanju jajc,
— ob 17. uri razglasitev športnih rezultatov in podelitev priznanj.
— ob 20. uri gala večerja s plesom.
2. 5. 1983 — dopoldan prosto,
— po kosilu odhod.

Prehrana v času bivanja po hotelskem urniku.

CENE

- Cena 3-dnevnega bivanja znaša 1.300.- din.
- Otroci do 2 let starosti imajo bivanje brezplačno (če so brez ležišča in prehrane).
- Otroci do 7 let imajo 20% popusta. Cena za njih znaša 1.040.- din.
- Otroci od 7 do 10 let imajo 10% popusta. Cena za njih znaša 1.170.- din.

Člani sindikata ZPS in njihovi svojci lahko znesek vplačajo v dveh obrokih. Prvi obrok zapade v plačilo ob prijavi, drugi pa ob izplačilu OD v mesecu maju 1983.

Vplačila in prijave bodo sprejemale vaše osnovne organizacije sindikata in zbrana sredstva nakazale na Sindikat ZPS ŽR 50104-678-85658 pri SDK Ljubljana-Siška.

Prvi obrok bodo osnovne organizacije nakazale do 15. 4. 1983, drugega pa do 20. 5. 1983 oziroma v zakonitem roku po prejemu računa, ki bo izdelan na osnovi izdanih napotnic.

V ceno bivanja v Poreču so vračunani vsi stroški športnih tekmovanj, kulturnega programa in gala večerja.

Vsak udeleženec si preskrbi prevoz sam.

Želimo vam prijetno bivanje v Poreču.

Sindikat združenih proizvajalcev
strojne opreme

pravočasno odstranjeni že med delovnim procesom. Za urejeno delovno okolje moramo skrbeti že s samim delom, ne pa šele po njegovem zaključku.

To naj bi veljalo tudi za trgovske in gostinske lokale, za pločnike ter zelenice in korita za rože, da o raznih zanemarjenih kletnih oknih, polnih smeti in odpadkov, niti ne govorimo. Večkrat se ozrimo okoli sebe. Videli bomo, da se prah nabira na omarah, na policah, na svetilkah in na podbojih vrat. Ta prah zaradi zračnih vrtincev nenehno vdira v naša pljuča.

Sobne rastline zaradi sprejemanja ogljikovega dioksida ter zaradi oddajanja kisika izboljšujejo zrak v delovnem in bivalnem okolju; zato je bivanje v takih prostorih bolj zdravo in prijetnejše.

NE ZANAŠAJMO SE SAMO NA KOMUNALNE DELAVCE TER NA POKLICNE SNAŽILKE IN HIŠNIKE!

ZA NAŠE BIVALNO IN DELOVNO OKOLJE POSKRBI-MO PREDVSEM SAMI!

Član KO za čisto in zeleno Ljubljano pri MK SZDL Jernej Šušteršič

Naše zdravje v letu 1982

V letu 1982 smo v obratni ambulanti Litostroj izvedli nekaj kadrovskih sprememb, in sicer v obeh kurativnih ordinacijah kot tudi v eni od zobnih ordinacij.

Iz kurativnih ordinacij so odšli dr. Franc Cukjati, dr. Boštjan Čebular in dr. Triplatova, prišla pa sta dr. Ferdo Hožič, ki je nadomestil dr. Cukjati, in dr. Matjaž Koželj, ki je nadomestil dr. Čebularja.

Iz zobne ordinacije se je poslovil dr. Kos, njegova dela in naloge pa je prevzela dr. Ana Gračner.

Kljub omenjenim kadrovskim spremembam, katerim običajno sledi povečanje bolniškega staleža, povečana čakalna doba, nezadovoljstvo pacientov itd., je delo potekalo v ustaljenem redu, v zadovoljivem tempu in brez negativnih posledic. To lahko ocenjujemo kot rezultat uspešnega reševanja nalog vseh delavcev obratne ambulante Litostroj ter njihove medsebojne usklajenosti in harmoničnosti pri delu.

V okviru obratne ambulante Litostroj trenutno dela 15 zdravstvenih oziroma zobozdravstvenih delavcev: 1 specialistka medicine dela, 1 kirurg kot splošni zdravnik, 1 splošni zdravnik, 2 stomatologa, 1 višja medicinska sestra, 5 srednjih medicinskih sester, med katerimi sta 2 zobni asistentki, 1 višji zobotehnik, 2 laboratorijska tehnika in 1 administratorka.

Glede na predpisane normative zdravstvenih storitev, ki jih naša obratna ambulanta že bistveno presega, bi bilo nujno potrebno zaposliti še eno višjo medicinsko sestro s tečajem iz avdiometrije, da bi lahko opravljali avtometrične in EKG storitve, za kar že imamo potrebni novi aparaturi.

Poleg tega bi opravljala še nekatera druga dela, npr. obsevanje itd., bila bi torej polno zaposlena. S to problematiko smo že nekolikokrat seznanili odgovorne osebe v Zdravstvenem domu Ljubljana, TOZD Šiška, kjer pa smo dobili odgovor, naj se o zadevi pomenimo s kadrovsko službo Litostroj.

Ta naj nastavi potrebno novo višjo medicinsko sestro kot delavko delovne organizacije Litostroj, kajti Zdravstveni dom Ljubljana, TOZD Šiška, zaradi omejitve zaposlovanja novih delavcev take možnosti za sedaj nima.

Z omenjenim problemom, upravičenostjo in potrebo po zaposlitvi take višje medicinske sestre smo kadrovsko službo že seznanili, zato upamo, da bo to kmalu rešeno. Z nastavitvijo te delovne moči bomo imeli delavci Litostroja korist, saj bomo prihranili veliko izgubo delovnega časa, doslej izplačevana finančna sredstva za tovrstne preglede pa bodo ostala v delovni organizaciji. Predvsem pa se bo bistveno izboljšala preventiva na tem področju in končni uspeh bo tudi zmanjšanje invalidnosti.

Pregled dela v obratni ambulanti Litostroj v letu 1982

1. V preventivni ordinaciji so bili opravljeni 2503 pregledi zavarovancev: pr. število pregledov

1. predhodni pregledi	533
2. obdobjni pregledi	1133
3. pregledi oseb, ki so pod zdravstvenim nadzorom	139
4. pregledi delavcev za tujino	42
5. pregledi voznikov motornih vozil	120
6. pregled učencev šole ICL	234
7. pregledi delavcev za delovne akcije	45
8. kontrolni pregledi	257

Skupaj 2503

Op.: Pod točko 2 so zajeti pregledi delavcev za JE Krško.

V okviru omenjenih pregledov smo opravili še nadaljnje zdravstvene usluge:

1. zdravniška spričevala za delo na višini 36
2. ekspertize za invalidsko in pokojninsko zavarovanje 8
3. pregled vida z ortorejterjem 125
4. malih medicinskih uslug 47
5. testiranje barvnega vida po Ishiari 47
6. antropometrične meritve 1066

Poleg opisanega dela smo v preventivni ordinaciji opravili še:

1. 89 prvih kurativnih pregledov,
2. 289 ponovnih kurativnih pregledov,
3. 43 posvetov v zvezi z zdravljenjem
4. 86 predlogov za konzilij zdravnikov
5. dali 4 injekcije, 12 prevez, 445 malih medicinskih uslug, 2 zdravniški potrdili, 12 izpiranj cerumna, 10 obsevanj, 2 cepljenji z ANATE itd.,

kakor tudi še vrsto del in nalog iz tako imenovane neindividualizirane preventivne. Tako smo si na primer: — ogledali delovna mesta pred obdobjnimi pregledi skupaj s službo varstva pri delu,

— ogledali delovna mesta v zvezi s premestitvami delavcev — invalidov skupaj s socialno delavko,

— razgovarjali s službo varstva pri delu v zvezi z vsakodnevno organizacijo pregledov,

— klicali delavce na kontrolne preglede preko službe varstva pri delu ali se neposredno dogovarjali s predpostavljajimi;

— se dogovarjali z zunanjimi specialisti o posameznih zdravstvenih primerih — svetovali po telefonu,

— pošiljali razne dopise,

— nudili razne zdravstvene usluge in preglede upokojencem Titovih zavodov Litostroj in njihovim svojcem,

— nudili zdravstvene usluge delegacijam Litostroja,

— opravili mnogo dela v zvezi z vzdrževanjem, popravili in čiščenjem ambulante,

— opravili več obiskov v zvezi s higienskimi nadzorom in preventivnimi pregledi v delavski restavraciji,

— opravili pregled omaric prve pomoči v obratih in imeli med drugim nadzor, reševali problematiko, ki zadeva zdravje delavcev, v okviru kadrovske službe, službe varstva pri delu in socialne službe,

— usklajevali dela v zvezi s celotno organizacijo obratne ambulante na relaciji Zdravstveni dom Ljubljana, TOZD Šiška in kadrovsko službo Titovi zavodi Litostroj,

— mesečno spremljali bolniški stalež delavcev ter objavljali poškodbe v glasilu Interne informacije,

— objavljali letna poročila o delu ambulante v časopisu Litostroj,

— redno poročali o zdravstvenem stanju delavcev po končanih periodičnih pregledih službi varstva pri delu, vodjem posameznih obratov, kadrovske službi in arhivu ambulante.

II.

Obe kurativni ordinaciji sta opravili skupaj 8152 prvih in 22769 ponovnih pregledov. Poleg opisanih pregledov so izvršili še 3560 raznih medicinskih storitev (injekcije, prevoze, imobilizacije, predlogi za invalidsko komisijo, predlogi za zdravniški konzilij, male medicinske usluge itd.).

III.

Obe zobni ordinaciji sta skupaj opravili 6315 pregledov, od tega 1065 prvih pregledov, od tega: 2513 plombiranih zob brez zdravljenja, 669 plombiranih zob z zdravljenjem, 965 ekstrakcij, 3491 drugih intervencij, 76 snemnih protez, 306 fiksni protez, 1011 zdravljenje mehkih delov ustne votline.

IV.

Hematološko-urinski laboratorij je sprejel 4446 oseb, pri katerih je bilo

opravljenih 44415 storitev (odvzem in pregled krvi, urina in blata ter odvzem vsega materiala za obdelavo na Kliničnem centru).

Oglejmo si nekatere podatke v delovni organizaciji o številu primerov in po skupinah obolenj v letu 1982 (glej tabela I).

Iz tabele se vidi, da je bilo v delovni organizaciji Litostroj 8223 primerov obolenj. Prednjačijo obolenja dihal z 2307 primeri, od teh je bilo 502 poslanih k specialistu, 22 pa v bolnišnico. Na drugem mestu so še nesreče pri delu in izven dela 1976 primerov, od katerih je bilo 522 poslanih k specialistu, 41 pa v bolnišnico. Tretje mesto zavzemajo nalezljive bolezni — 758 primerov, 210 od teh je bilo poslanih k specialistu, 27

pa v bolnišnico. Sledijo bolezni živcev in čutil, nato bolezni gibal, prebavil itd. V primerjavi s preteklimi leti opažamo, da že vrsto let prednjačijo obolenja

dihal, sledijo jim nesreče (pri delu in izven dela). V tem letu je bilo mnogo več primerov nalezljivih bolezni — pretežno viroz, nekoliko več skabiesa (garij), vendar se stalež ni povečal, saj gre za kratkotrajne bolezni.

Pri 4075 zaposlenih v letu 1982 je bilo 8223 primerov obolenj, kar pomeni, da je vsak Litostrojčan zbolel več kot dvakrat letno.

Tabela II nam podaja sliko izgubljenih delovnih dni zaradi obolenj v delovni organizaciji Litostroj v letu 1982 (bolniški stalež po skupinah obolenj).

Izgubljenih je bilo 82843,4 delovnega dne, od tega 44876,6 v breme Titovih zavodov Litostroj in 37966,5 v breme občinske zdravstvene skupnosti. To je nekoliko manj kot v preteklih letih. Na prvem mestu so nesreče izven dela, njim sledijo obolenja dihal, nato bolezni gibal. Menimo, da je porast le-teh v primerih s preteklimi leti v zvezi z vključitvijo v to grupo obolenj nekaterih nezadostno verificiranih obolenj, ki dejansko spadajo v profesionalne bolezni, npr. vibracijske bolezni, kot epikondilitisi, tendovaginitisi, sledijo nesreče pri delu itd.

Zaradi poroda, komplikacij v nosečnosti, nege in spremstva svojcev ter pregledov pri specialistih je bilo izgubljenih 16204,2 delovnega dne ali 1,25%. Zaradi bolezni pa je bilo izgubljenih 66639,2 delovnega dne ali 5,15%, kar je primerno in ugodno glede na patologijo ter delovne in socialne pogoje delavcev v delovni organizaciji.

Tabela III nam pokaže odstotek bolniškega staleža po tozdi in delovnih skupnostih. V primerjavi s 1981. letom ne opazimo bistvenih odstopanj. Skupni odstotek bolniškega staleža je višji v DS/SSP, DS/PFSR in TOZD ZSE, kjer je zaposlenih veliko žensk (porodniški dopust, nega svojcev). Odstotek bolniškega staleža je večji tudi v obratih s težjimi pogoji dela in v obratih, kjer je zaposlenih veliko transportnih delavcev (PUM, PZO, PROD, IVET).

IK POSTOPKI

Dnevno se pojavljajo vse večji problemi s tako imenovanimi IK III — to so postopki, ki jih sprožijo zdravniki na osnovi medicinske dokumentacije, iz katere je razvidno, da zaradi bolezni, poškodbe (pri delu, izven dela) ali profesionalne okvare, delavec ne bo več sposoben delati na svojem dosedanem delu, ampak bo sposoben delati na kakem drugem, njegovi invalidnosti ustreznem delu, poln delovni čas.

Kje najti nova delovna mesta za tiste delavce, ki so postali invalidi zaradi nesreče (A, B) in tiste, ki so akutno bolni (infarkt itd.)? In kako rešiti probleme že leta in leta evidentiranih profesionalnih bolezni (vibracijske bolezni, pnevmokonioze, kjer je bila potrebna rotacija ali sprememba delovnega mesta že pred leti? To so vprašanja, s katerimi se že dalj časa ukvarja ne samo zdravstvena temveč tudi kadrovska, socialna služba in služba varstva pri delu. Običajno naj bi se novo delovno mesto za tovrstne invalide našlo v okviru tozda, kjer je delavec zbolel. To pa predstavlja izredno pereč problem posebno v TOZD PUM (ročni čistilci), TOZD OB (ročni brusilci), še posebej zaradi tega, ker so to priučeni delavci, brez ustreznih kvalifikacij in je pri premeščanju izredno težko najti za njih in njihovo izobrazbo ustrezno novo delovno mesto.

(Nadaljevanje na 9. str.)

Tabela I

Skupaj obolenj	Število primerov	Poslani k specialistu	Poslani v bolnico
Nalezljive bolezni	758	210	27
Novotvorbe	9	4	3
Motnje v presnovi	40	15	3
Bolezni krvi	79	11	3
Duševne bolezni	252	50	14
Bolezni živcev in čutil	669	214	27
Bolezni srca in ožilja	285	66	10
Bolezni dihal	2307	502	22
Bolezni prebavil	576	134	31
Bolezni sečil in genitalij	200	46	5
Komplikacije nosečnosti in porod	44	13	9
Kožne bolezni	293	74	6
Bolezni gibal	578	81	10
Kongenitalne bolezni	2	—	—
Nedefinirana stanja	155	41	2
Nesreče pri delu	1017	287	19
Nesreče izven dela	959	235	22
SKUPAJ	8223	1983	213

Tabela II

BOLNIŠKI STALEŽ V TZ LITOSTROJ V LETU 1982

OBOLENJA	Po skupinah obolenj		
	V breme TZL	V breme ObZS	Skupno
Nalezljive bolezni	2184	299,5	2483,5
Novotvorbe	246	1147,4	1393,4
Motnje v presnovi	108	234,3	342,3
Bolezni krvi	14	—	14
Duševne bolezni	1264,5	1740,1	3004,6
Bolezni živcev in čutil	1871	1104,2	2975,2
Bolezni srca in ožilja	1229,4	1819	3048,4
Bolezni dihal	9411,3	1855,4	11267
Bolezni prebavil	3333,5	2038,5	5372,3
Bolezni sečil in genitalij	1863	441	2304
Komplikacije nosečnosti in porod	904	9706	10610
Kožne bolezni	1346	417	1763
Bolezni gibal	6560,0	5472,4	12033
Kongenitalne bolezni	27	17	44
Nedefinirana stanja	745,3	517,2	1262,5
Nesreče pri delu	5430,5	2542,2	7973
Nesreče izven dela	7123,1	4234,4	11357,5
Nega, spremstvo in spec. pregl.	1214,5	4379,4	5594,2
SKUPAJ	44876,6	37966,5	82843,4

Zaradi poroda, komplikacij v nosečnosti, nege in spremstva svojcev ter pregledov pri specialistih znaša izostanek 16204,2 dneva ali 1,25%. Stalež zaradi bolezni je 66639,2 dneva ali 5,15.

Tabela III

BOLNIŠKI STALEŽ V TZ LITOSTROJ V LETU 1982 PO TOZDIH IN DELOVNIH SKUPNOSTIH

TOZD	V breme TZL	%	V breme ObZS	%	SKUPNO	%
DS/SSP	1967,6	2,65	3759,5	5,08	5727,4	7,73
DS/PFSR	892,4	3,18	2161,4	7,70	3054,1	10,88
IRRP	1811,5	1,98	2205,2	2,42	4017	4,40
NAB	1104	2,59	1377,1	3,24	2481,1	5,83
PROD	1595	2,85	2014,2	3,61	3609,2	6,46
PTS	797	3,00	406	1,54	1203	4,54
PUM	11381	4,84	6247,1	2,66	17628,1	7,50
OB	7734	3,47	5265	2,37	12999	5,84
MONT	2788	2,28	1742,5	1,43	4530,5	5,05
TVN	2493,6	3,52	1085,2	1,53	3579,1	5,05
PZO	3939,3	4,44	1963,6	2,23	5903,2	6,66
PPO	2514,1	3,62	1413,1	2,04	3927,2	5,66
IVET	3420	3,16	3391	3,13	6811	6,29
ZSE	2438,2	4,09	4934,4	8,29	7372,6	12,38
SKUPAJ	44876,6	3,46	37966,5	2,94	82843,4	6,40

Opomba: Bolniške ure in nosilni fond delovnih ur je preračunan v dneve po sedem ur, decimalke so ure.

9. ZIMSKE IGRE ZPS

Sedmič prvi

V soboto, 5. marca 1983 so bile na Arehu na Pohorju 9. zimské igre SOZD ZPS. Organizatorji letošnjih iger so bili športni delavci Metalne, Projekta in Atmosa iz Maribora, udeležilo pa se jih je približno 500 tekmovalcev iz 23 delovnih organizacij, združenih v sozd ZPS. Ekipa Litostroja je ponovno osvojila prvo mesto.

Še sredi noči smo vsi zaspani polnili Alpetourrove avtobuse s smučarsko opremo, ki smo jo potrebovali, trdno odločeni, da ponovno spodobno zastopamo litostrojske barve na letošnjih zimskih igrah. Zaspano vzdušje je izginjalo čim bliže smo bili Pohorju. Popolnoma pa nas je streznil šofer avtobusa, ki ni imel dovolj nafte, in je potem moral ponjo v Maribor. Konec dober, vse dobro. Ravno še pravi čas smo prispeli na otvoritev iger.

Po otvoritvi, kjer so tekmovalci dobili že zadnja navodila smo se takoj odpravili na tekmovalne proge. Začelo se je zares. Športni boji so potekali naprej v veleslalomu, med vratci, nato pa še v tekaških smučinah. Vsi tekmovalci so seveda dali vse od sebe. Zmagovalci so bili vsi, ki so prispeli skozi cilj.

Po napornem tekmovalnem delu smo vsi sodelujoči odšli v restavracijo Center v Mariboru, kjer smo se okrepčali, sledila pa je svečana razglasitev rezultatov in družabno srečanje. Ponovno je srečanje športnikov-smučarjev sozda ZPS dokazalo, da so taka srečanja pomemben dejavnik pri uresničevanju sodelovanja, spoznavanja in predvsem združevanju dela in sredstev med članicami ZPS.

Pohvaliti velja organizatorje, ki so se zelo potrudili in brezhibno izvedli tekmovanje.

VELESALOM
Moški so se pomerili v štirih starostnih skupinah, ženske pa v dveh. Skupaj je nastopilo 300 udeležencev na dveh dobro pripravljenih progah. V rezultatih navajamo prve tri in vse Litostrojske.

Moški do 30 let		
1. Vili Majdič	Litostroj	42,85
2. Iztok Forte	Litostroj	43,12
3. Iztok Eberlinc	STT	45,14
9. Anton Malovrh	Litostroj	46,87
27. Brane Škoflek	Litostroj	49,37

Moški od 30 do 40 let		
1. Srečko Forte	STT	43,78
2. Marjan Jančič	Litostroj	46,39
3. Štefan Kutin	GOSTOL	46,49
7. Lado Sazonov	Litostroj	48,53
41. Alojz Rupnik	Litostroj	53,30
50. Janez Kalan	Litostroj	54,68
(s padcem)		

Moški od 40 do 50 let (krajša proga)		
1. Peter Prezelj	Litostroj	32,05
2. Stane Guzelj	Litostroj	32,28
3. Ladislav Bajda	Kostroj	32,44
7. Brane Sršen	Litostroj	32,99
9. Marjan Klemen	Litostroj	33,41

Moški nad 50 let		
1. Tugo Vončina	Kostroj	32,15
2. Mirko Laure	Stroj	34,24
3. Jože Sore	STT	34,38
10. Ludvik Šarf	Litostroj	37,62
11. Ludvik Zore	Litostroj	37,97
15. Oton Bolha	Litostroj	39,22
20. Janez Bahar	Litostroj	43,45

Ženske do 30 let		
1. Andreja Smeh	Kladivar	33,64
2. Marjeta Kure	Stroj	34,16
3. Joži Saušek	STT	34,65
9. Romana Garvas	Litostroj	37,62
13. Helena Jamšek	Litostroj	38,71
18. Jožica Mihelič	Litostroj	42,07
21. Zdenka Pate	Litostroj	44,31

Najhitrejši med vsemi je bil naš tekmovalac Vili Majdič (Foto: V. Udovič)

Ženske nad 40 let		
1. Irena Berton	STT	34,60
2. Nada Koglot	Gostol	35,12
3. Mirjam Poberaj	Gostol	35,67
4. Marija Oberstar	Litostroj	36,27
5. Mira Šček	Litostroj	37,26

TEKI NA SMUČEH
Velika množica tekačev vsekakor dokazuje priljubljenost smučarskega teka, saj je skupaj nastopilo 160 tekačev. Ponovno so litostrojski tekači pokazali veliko premoč.

Moški nad 50 let		
1. Srečko Grošelj	Litostroj	9.22,8
2. Štefan Podlesnik	Jeklo	10.11,8
3. Karol Postržin	Mlinostroj	11.08,1
6. Dušan Tomšič	Litostroj	11.35,1
8. Janez Bahar	Litostroj	12.16,6
9. Oton Bolha	Litostroj	12.32,0

Ženske do 30 let		
1. Cvetka Erce	Hidrometal	9.56,2
2. Ksenija Kotnik	Hidrom.	11.01,2
3. Metoda Potrpin	STT	12.27,8
5. Zdenka Pate	Litostroj	13.19,8
9. Jožica Mihelič	Litostroj	14.30,7

Moški do 30 let (4 km)		
1. Bojan Trojar	Litostroj	15.54,7
2. Marjan Mrak	Litostroj	15.55,9
3. Brane Škoflek	Litostroj	16.39,1
16. Simon Jeraj	Litostroj	19.07,6

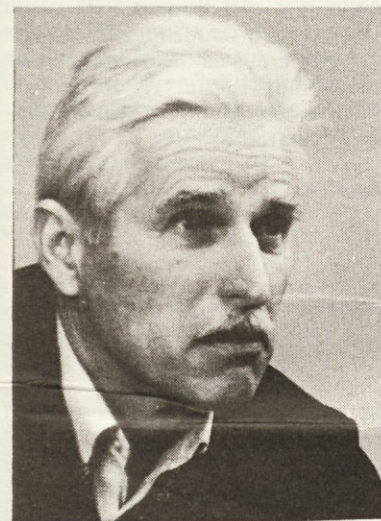
Moški od 30 do 40 let		
1. Srečko Pirman	Litostroj	15.52,5
2. Janez Kalan	Litostroj	16.53,4
3. Janez Zumer	ITS	17.29,4
4. Lojze Rupnik	Litostroj	18.09,1
16. Nace Giacomelli	Litostroj	21.46,2

Moški od 40 do 50 let (2 km)		
1. Brane Sršen	Litostroj	8.41,9
2. Marjan Klemen	Litostroj	9.13,5
3. Janez Grom	Litostroj	9.40,8
5. Jože Stanković	Litostroj	9.52,0

Ženske nad 30 let		
1. Milena Žibert	Litostroj	12.22,9
2. Mira Šček	Litostroj	12.27,6
3. Majda Bogataj	Kladivar	13.12,3

Sedmič prvi
Ekipa Litostroja je bila prva v veleslalomu in v teku na smučeh. Sedmič smo osvojili tudi skupno zmago in prejeli prehodni pokal, ki ga bomo tokrat obdržali dve leti (ker bodo naslednje zimské igre le vsako drugo leto).

L. Sazonov

Portret

Viktor Pogačnik

Tokrat smo povabili k razgovoru Viktorja Pogačnika, ki ga vsi poznamo pod imenom Viki. Vodja obrata modelne mizarne je, star Litostrojan, mož, ki je v naši delovni organizaciji že od vsega začetka in ki je z njo podoživljal dobre in slabe trenutke.

Njegova življenjska pot se je začela v Ljubljani pred sedemindesetimi leti. Tu je tudi obiskoval meščansko šolo, ki jo je kljub temu, da se je pričela vojna,

dokončal leta 1942. Med vojno je bilo šolanje težko nadaljevati, prav tako pa je bilo težko najti zaposlitev, še posebej petnajstletnemu fantu. Opravljal je različna priložnostna opravila.

Pri enem izmed takšnih opravil se je ponesrečil in je leto dni preživel v postelji. Imel je težak zlom noge in vprašljivo je bilo, če bo sploh kdaj še lahko normalno hodil. Vendar se je vse srečno končalo.

Ko je bilo konec vojne, je bil star ravno osemnajst let, ravno dovolj za vpoklic v vojsko. Tri dolga leta so potekla, da je to svojo obveznost opravil in se vrnil v Ljubljano. Kmalu zatem se je zaposlil v Litostroju. Spomnil se je, ljudje si običajno zapomnimo pomembne življenjske datume, svojega prvega delovnega dne v Litostroju. To je bilo pred petintridesetimi leti, 19. aprila 1948.

K nam je prišel v modelno mizarno kot mizar, vendar se je prav kmalu prekvalificiral v modelnega mizarja, "modeltšlerja" kot je to, kadar mu je ušlo, sam imeval. Pripovedoval je o tem, kako je bilo takrat veliko težje pridobiti vse tisto znanje, ki ga mora modelni mizar imeti, poleg smisla, veselja in pridnosti, da svoje delo dobro in kvalitetno opravlja. Danes ko imamo dobro organiziran šolski center, kjer mladim sistematično in široko posredujejo znanje, ki ga pri svojem poklicu potrebujejo, se nam bo to, kar mi je pripovedoval, morda zdelo čudno in nesmiselno. Takole je pripovedoval: "Ko je bil Litostroj ustanovljen, so bili vanj premeščeni in zaposleni starejši, izkušeni modelni mizarji iz različnih podjetij. Čeprav so se med seboj razlikovali, nekateri so bili boljši, drugi slabši, pa so bili v nečem zelo podobni. Čeprav so nam, mladim in še nevesčim fantom posredovali svoje znanje in nas učili modelnega mizarstva, pa so nekatere stvari vseeno hoteli zadržati zase in so pred nami skrivali nekatere posege, zadržati so hoteli svojo premoč v znanju, imeli so nekakšne "cehovske" skrivnosti, bi lahko temu rekli. Lahko jih razumem, to navado so prinesli s sabo še iz predvojnih časov, ko je bil poklic modelnega mizarja dobro plačan, službo pa je bilo težko dobiti. Tako so nekako skrbeli za to, da njihovega znanja ni mogel pridobiti vsakdo. Težko je bilo v takšni družini mojstrov hitro in dobro osvojiti potrebno znanje. Pogosto smo morali uporabiti zvijačo in jih skrivoma opazovati pri delu."

Tako si je Viktor Pogačnik postopoma pridobil znanje, ki ga mora imeti dober modelni mizar. Dobrih petnajst let je delal na tem delovnem mestu, potem pa je začel opravljati druga dela in naloge, ki pa so bila vedno najtesneje povezana z njegovo prvotno kvalifikacijo. Nekaj časa je delal kot tehnolog v modelni mizarni, bil nekaj časa v kontroli modelov, ko pa je ob delu dokončal delovodsko šolo, je postal glavni delovodja v modelni mizarni. Kmalu za tem je postal vodja obrata modelne mizarne, kar je še danes.

Priznanje za zmago (Foto: V. Udovič)

Nekaj časa je tudi poučeval na naši industrijski šoli. Povprašal sem ga, v čem je vzrok deficitarnosti tega poklica in zakaj se tako malo mladih odloča zanj. Po njegovem mnenju je vzrokov več: poklic modelnega mizarja je težak poklic, zanj je potrebno poleg vsega ostalega imeti sposobnost dobre prostorske predstave, zaradi česar veliko učencev, ki so se za ta poklic že odločili, predčasno preneha šolanje. Ob tem pa je potrebno še dolgo obdobje (5 do 10 let), da posameznik doseže stopnjo popolnega obvladovanja tega poklica.

Govorila sva tudi o spremembah, do katerih je prišlo v modelnem mizarstvu in katerim je bil priča. Pravi, da se je zmanjšala količina fizičnega dela, delo je manj naporno, nenehno se je izboljševala tehnologija, obdelava je vedno bolj mehanizirana, vse to pa seveda zahteva večje in širše znanje. Tudi zahteve po natančnosti modelov so vedno večje, največji preskok pa je bil takrat, ko so pričeli livarji delati s smolo.

Zazdelo se nama je, da sva področje njegovega dela že dobera obdelala, čeprav ne izčrpala, zato sva to področje potisnila v stran in spregovorila še o tistem

času, ki mu ostane po službi. Že od nekdaj je navdušen planinec, prehodil je večino slovenskih gora, celotno slovensko transverzalo, velikokrat se je že povzpel na Triglav. Tudi letos, čeprav ni več tako rosn mlad, se namerava povzpeti nanj. Dolga leta je bil gospodar Planinskega društva Litostroj, še vedno pa je član upravnega odbora tega društva. Bil je tudi eden glavnih pobudnikov in podpornikov gradnje doma na Soriški planini.

Gore in hribi pa niso njegovo edino veselje. Tudi v bolj nizke predele Slovenije se poda. V Beli krajini ima majhen vinograd, kjer preživi veliko prostega časa. Ko sva ravno govorila o vinogradu, si nisem mogel kaj, da ga ne bi vprašal tudi, kakšno vino ima. Namuznil se je, nasmehnil in rekel, da je kar dobro, bo pa še boljše sedaj, ko je posadil novo trto. Ko bo šel čez čas v pokoj, mu dela in užitka torej ne bo manjkalo. Vinograd in gore ga bodo pričakovale.

Pogovor sva morala končati prav takrat, ko se je moj sogovornik najbolj razživel, kot vsakdo, ki pripoveduje o svojih življenjskih radostih. Zelo hitro sva se poslovila in že je izginil skozi vrata. Mudilo se mu je naprej.

Naše zdravje...

(Nadaljevanje z 8. str.)

Kaj bo potrebno storiti?
— Izpeljati rotacijo po določenem času na tovrstnih delovnih mestih (za profesionalne okvare), kar pomeni spremembo internih samoupravnih aktov,
— delavce kvalificirati za tovrstna delovna mesta,
— se dogovarjati med tozdi,
— se dogovarjati z drugimi delovnimi organizacijami (lahko industrijo),
— ustanoviti nov tozd v okviru DO Litostroj,
— dogovarjati se tudi na občinski ravni.

IZVAJANJE NOVIH ZAKONSKIH DOLOČIL S PODROČJA ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Lansko leto smo začeli izvajati določila Samoupravnega sporazuma o postopkih in načinih uveljavljanja pravic zdravstvenega varstva delavcev, ki je izšel dne 1. 7. 1981.

V osnovni zdravstveni dejavnosti smo začeli izvajati nekatere spremembe, n.pr. naročanje za sprejem pri specialistih na dan in uro (to se v naši ambulanti ni obneslo). V Zdravstvenem domu Ljubljana so začeli delovati tako imenovani konziliji zdravnikov (prejšnje zdravniške komisije na socialnem zavarovanju). Prav tako so v okviru Zdravstvenega doma Ljubljana začeli delati organi za varstvo pravic uporabnikov (senati) itd. Delovni organizaciji Lito-

stroj pa je sporazum prinesel dodatne stroške za vse tiste storitve, ki so nad povprečjem splošne zdravstvene službe občine Ljubljana-Šiška. Vendar pa moramo poudariti, da je za tako delovno organizacijo, v kateri nastopajo specifična dela in naloge, ta prekorajitev v storitvah upravičena in normalna.

Novi zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem varstvu (Uradni list SRS številka 45 z dne 30. 12. 1982), pa smo začeli izvajati s 7. 1. 1983 in prinaša določene spremembe zakona o participaciji za nekatere skupine prebivalcev oziroma kategorijo občanov, ki so bili doslej oproščeni tega plačila.

Za DO Litostroj velja participacija za vse

- nesreče pri delu,
- poklicne bolezni,
- delovne invalide vseh kategorij,
- hipertenzije (povečan krvni pritisk),
- upokojujence Litostroja.

Pripravljajo se dodatne novice omenjenega zakona, ki je še vedno v javni razpravi. Osnutek ne predvideva bistvenih sprememb o pravicah uporabnikov, pač pa zaostčuje kriterije za njihovo uveljavljanje. Novosti, ki jih vsebuje osnutek, zadevajo standardizacijo storitev, deloma pa tudi plačila uporabnikov k ceni zdravstvenih storitev. O tem vas bomo pravočasno obvestili.

dr. M. Ferjan

Zakaj na množične pohode

Ena od glavnih prednosti, ki jih vidijo planinci v svoji dejavnosti, je tudi užitek v mirni naravi "daleč od ponorele množice", v samotni in tišini.

Marsikomu je skupina desetih drugih na društvenem izletu preveč in gredo raje sami ali kvečjemu v dvoje. Samotni vrhovi jim služijo prav zato, da se odpočijejo od nenehnega hrupa, hitenja in vrvenja življenja v dolini.

Pa vendar obstajajo tudi povsem drugačni planinski izleti z več tisoč udeleženci. Tudi Planinsko društvo Litostroj jih ima v svojem programu.

To so množični pohodi, npr. na Stol, na Snežnik ali na Porezen. In

ti izleti so celo med najbolj uspešnimi glede na število udeležencev. Tako se je pohoda na Stol letos udeležilo 15 litostrojskih planincev, pohoda na Snežnik pa celo 40. Kaj je vzrok, da planinci zanikajo svoje sicer popularno geslo o miru v gorah in se dobesedno gnetejo, v vrstah prerivajo na "prezasedene" vrhove?

Odgovorov na to vprašanje je več, vsi skupaj pa kažejo, da imajo tudi takšni pohodi svoje prednosti in celo nek poseben čar. Večina teh akcij poteka v zimskem času, ko so gore sicer težje dostopne in se planinci sicer verjetno sploh ne bi odločili za takšne izlete. V varni organizaciji in po vhojenih poteh v snegu pa je gora nenadoma dostopna za široke množice, ki to tudi rade izkoristijo. Takšen dodaten izlet je dobrodošel tudi zaradi ohranjanja tradicije, ki sicer pozimi nekoliko upade. Dodatna spodbuda je ponavadi tudi ohranjanje tradicije ali obujanje spomina na dogodke iz NOB (npr. legendarni boj jeseniške čete na Stolu), za mnoge pa tudi pridobitev značk in plaket, katere pripravijo organizatorji za večkratno udeležbo.

PD Litostroj IZLETI V APRILU

Na sporedu bosta dva izleta:

2. aprila — GEOSS

Obiskali bomo središče Slovenije, ki je v bližini Vač. Problemov z depoziti tu pač ne bo! Zanesljiva vodnica bo Vika Miklavčič.

16. aprila — Škofjeloško pogorje

Priporočljivo za tiste, ki zbirajo žige Škofjeloške transverzale. Vodnik bo Rudi Veber.

Neobvezno: 1. aprila izlet na Zelenico z Djakovičeve ceste. S seboj prinesite grablje za spomladansko čiščenje! Priporoča se Snaga!

Ob teh lahko razumljivih razlogih za popularnost množičnih pohodov pa obstoji še en, nekoliko težje razločljiv. Gre za pojav psihologije množice, to je, da z večjim številom zbranih ljudi nastaja neka nova kvaliteta, novo vzdušje, ki prav tako vpliva na posameznika. Taka množica ni le vsota posameznikov, temveč ima svoje lastne zakonitosti. Iz zgodovine so sicer bolj znane negativne lastnosti množice, predvsem tiste, ki so omogočale zlorabe in manipulacije z njimi, toda obstajajo tudi pozitivne in prav te prevladujejo na množičnih planinskih pohodih.

Pisana množica planincev, ki se vsi podajajo v isto smer, spodbuja posameznike, ki tako dajo od sebe nekoliko več, kot bi sicer. Občutek varnosti je veliko večji, kot na samotnih izletih.

Isti cilj ljudi združuje, hkrati pa jim narašča samozavest, ko vidijo okrog sebe toliko enako mislečih in enako čutečih. Dobra volja je tudi sicer nalezljiva, še bolj pa v takih razmerah, ko je toliko ljudi premagalo istega nasprotnika, visoko goro, ter samega sebe. Vesela pesem je na poti nazaj tako bolj pravilo kot izjema. Ne samo kakšen pritihtapljen kozarček žganja (alkohol je sicer načeloma v gorah odsvetovan), temveč tudi bližina prešernih ljudi deluje nalezljivo in tako pritegne domači pesmi tudi kdo, ki sicer tega v manjši družbi zlepa ne bi storil.

Skratka — tudi množičnih pohodov se bomo še udeleževali, seveda le nekajkrat na leto, tako kot bomo tudi še naprej občudovali "šepetajočo tišino" v družbi osamelih viharov. t. t.

ODŠLI SO V POKOJ

15. februarja sta odšla v zasluženi pokoj naša dolgoletna sodelavca Branko JERIN in Ivan ŽNIDARIČ.

Tovariš Žnidarič pa se je v Litostroju zaposlil leta 1963 kot delavec v livarni. Zadnjih nekaj let pa je opravljal dela varnostnika na različnih delovnih mestih v zavarovanju.

Obeh se bomo spominjali kot vestnih in dobrih delavcev.

V zaslužnem pokoru jima želimo mnogo zdravih in srečnih dni.

Tovariš Jerin se je v Litostroju zaposlil leta 1954 v oddelku zavarovanja. Zadnja leta svojega službovanja je opravljal dela receptorja za obiskovalce iz tujine. Njegovo delo je zahtevalo vsakodnevno srečevanje s številnimi strankami. Vsi so ga poznali in spoštovali kot vestnega, vljudnega ter sposobnega receptorja.

Ob koncu lanskega leta je odšel v pokoj Zvonimir GORJUP, dipl. inž., tehnični vodja v TOZD PUM livarne. Z njegovim imenom in delom je tesno povezan razvoj livarstva v Litostroju in ugled, ki ga je naša livarna dosegla v Jugoslaviji in zunaj njenih meja.

Prva leta se je predvsem posvetil delu na področju sive litine. Uveljavljal je industrijsko tehnologijo izdelave in oral ledino na področju talilništva in pri izdelavi form in jeder. Že tedaj je pričel statistično urejati in zbirati podatke o novih tehnoloških dosežkih iz česar se je kasneje uveljavilo načrtovanje tehnoloških postopkov, ki je osnova našega dela še danes.

Z vedno večjim razmahom jeklolivarstva v Litostroju se je inž. Gorjup čedalje bolj posvečal tudi problemom na tem področju. S svojim prizadevanjem je ustvaril jedro strokovnih sodelavcev, ki so se ob operativnem delu ukvarjali z razvojem. S tem se je začelo obdobje naglih sprememb v celotni livarni. Uvajali smo nove materiale, razvijali nove tehnologije formiranja, izpopolnili postopke toplotne obdelave in popravil ulitkov.

Kot livarna smo izoblikovali svoj proizvodni program in se opredelili za izdelavo visoko kvaliteten, zahtevnih ulitkov individualne proizvodnje.

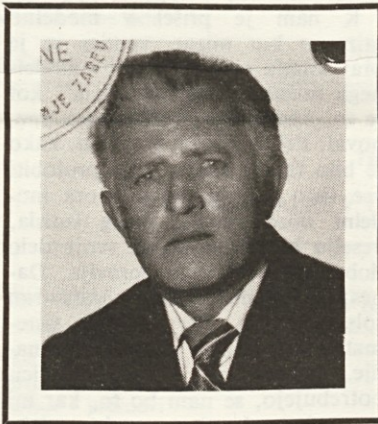
Iz njegovih pobud in dela je nastal načrt livarne specialne litine, ki danes pomembno prispeva k uspešnemu poslovanju temeljne organizacije. S proizvodnjo litin, odpornih proti obrabi, koroziji in povišanim temperaturam, smo se uveljavili kot ena najbolj izkušenih livarn v Jugoslaviji.

Posebno pomemben je bil njegov prispevek pri uveljavljanju tehnologije izdelave form in jeder s samostrežnimi vezivi. S to tehnologijo smo rešili niz ključnih problemov livarne. Zlasti se je dvignila kvaliteta površin in dimenzijska točnost ulitkov, obenem pa smo lahko vrsto delovnih operacij prenesli na delavce, ki niso bili šolani livarji.

Inž. Gorjup se je kot priznan strokovnjak uveljavil tudi zunaj Litostroja. Objavil je več strokovnih prispevkov v strokovnih livarskih revijah in bil tudi priznan svetovalec v livarnah po vsej Jugoslaviji.

Sodelavci iz tozda PUM Livarne

Sodelavcem v slovo

8. marca smo se na pokopališču v Črnučah poslovili od sodelavca Ivana ŠTERKA, našega dolgoletnega sodelavca in pionirja v delovni organizaciji Litostroj. Spominjamo se ga kot marljivega in vestnega delavca, ki je bil s svojim odnosom do dela vzor nam vsem.

Svojo mladost je Ivan daroval Litostroju, kateremu je tudi ostal zvest. Delal je, kjer je bilo potrebno in kjer je lahko od sebe največ dajal. Vedno je bil na voljo, ko ga je proizvodnja potrebovala, saj je delo glavnega dispečerja, v proizvodnem procesu kot je naš, zelo zahtevno.

Sodelavci se ga bomo vedno spominjali kot vestnega in prizadevnega delavca, ki nam ga je zahrbtna bolezen prežgala vzela. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

ZAHVALE

Ob smrti moje matere se zahvaljujem vsem, ki so jo pospremili na njeni zadnji poti. Posebno se zahvaljujem mojim sodelavcem iz TOZD PRODAJA za venco, cvetje in izrečeno sožalje.

Štefan Rojina z družino

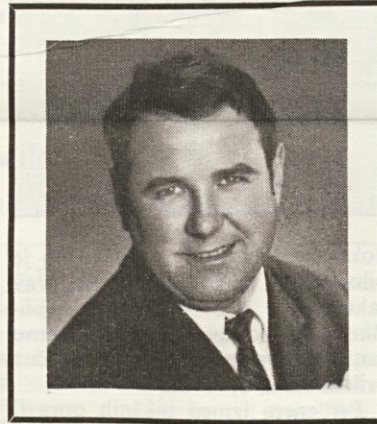
Vsem, ki ste spremljali na zadnji poti moje mamo Valentino PORENTA in mi kakorkoli pomagali, se iskreno zahvaljujem

Marjan Porenta

Iz srca se zahvaljujem nekdanjim sodelavcem in vodstvu transportnega obrata za čestitko, cvetje in praktično darilo ter za obisk ob dnevu žena.

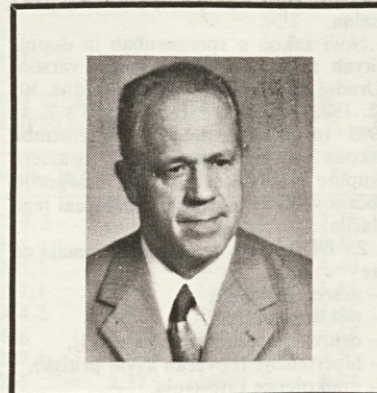
Vsem skupaj želim pri nadaljnjem delu še veliko uspehov, v zasebnem življenju pa zdravlja, sreče in zadovoljstva.

Marija Drugovič

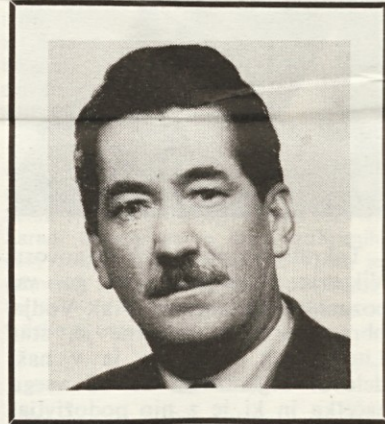
V drugi polovici januarja so se delavci iz tozda PZO poslovili od sodelavca Jožeta PETERLETA. Mnogo prezgodaj je zapustil družino in delo, ravno v letih, ko od človeka največ pričakujemo. Ponesrečil se je s traktorjem, ko je delal in posodabljal svojo kmetijo. Stroja ni mogel več obvladati in traktor ga je pokopal pod sabo.

Pri nas se je prvič zaposlil leta 1964 in ostal do leta 1970. Zatem je nekaj časa delal v Trimu Trebnje, proti koncu leta 1981 pa se je zopet vrnil v Litostroj. Kot izkušen varilec je kratek čas opravljal najzahtevnejša strojna varjenja. Bil je vzoren sodelavec, ki je užival ugled med svojimi sodelavci in kot takega se ga bomo vedno spominjali.

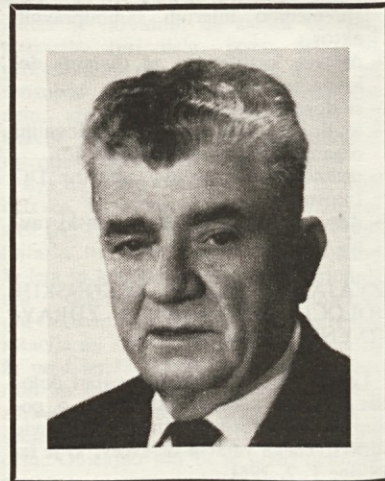
Ob smrti mojega moža Ivana DOLINARJA se iskreno zahvaljujem delavcem tozda MONTAŽA za cvetje, izrečeno sožalje in spremstvo na zadnji poti. Prav tako se zahvaljujem govornikom za poslovilne besede, litostroj-skemu pihalnemu orkestru, Zvezi borcev KS Litostroj ter vsem ostalim, ki so ga pospremili v tako velikem številu.

Žalujoča žena Marija Dolinar

24. februarja letos smo se na draveljskem pokopališču za vedno poslovili od pionirja Litostroja in našega dolgoletnega sodelavca Andreja PROSENA. V Litostroju se je zaposlil leta 1948 in delal trideset let kot vrhunski strugar v mehanski obdelavi. Zadnja štiri leta svojega življenja pa je, kolikor mu je zdravje dopuščalo, vestno skrbel za oskrbo z orodjem v orodjarni.

Ohranili ga bomo v lepem spominu!

Ob smrti moža in očeta Antona GOGNJAVCA se iskreno zahvaljujem delavcem TOZD PUM in IO OO ZS tozda za cvetje, izrečeno sožalje in spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujem tovarišu Ladu Besednjaku za poslovilne besede ter pihalnemu orkestru Litostroj.

Žena Pavla s sinovima Darkom in Tonetom

Redna letna konferenca gasilskega društva

Poleg rednih občnih zborov, ki so vsako 4. leto, imamo gasilci vsako leto redno letno konferenco, na kateri pregledamo delo društva v preteklem letu. Letos smo se zbrali na letni konferenci 18. februarja ob 16. uri v jedilnici tozda TVN.

Konference so se razen članov društva udeležili tudi predstavniki industrijskih gasilskih društev SOZD ZPS iz Metalne v Mariboru, STT iz Trbovelj, ATMOSA iz Hoč in AGROSTROJA iz Ljubljane, predstavnik občinske gasilske zveze ter predstavniki iz sosednjih gasilskih društev Zgornja in Spodnja Šiška, Integrala, Dekorativne, Avtomontaže ter predstavniki naše delovne organizacije, konference sindikata in mladine. Vsem nam je bilo prijetno, da vidimo zopet svoje znance iz gasilskih vrst, s katerimi stalno sodelujemo in razpravljamo o strokovnih problemih pa tudi o težavah pri razvijanju gasilskih dejavnosti v delovnih organizacijah. Zopet smo ugotovili, da imamo skupne težave zlasti pri vključevanju mladine. Tudi v Litostroju nikakor ne moremo uspeti, da bi v društvo pridobili več mladih. To smo opazili tudi na konferenci, na kateri je bilo zelo malo mladih članov. Res taka popoldanska dejavnost zahteva nekaj več truda in odgovornosti, vendar še vedno upamo, da bomo s pomočjo mladinske organizacije lahko pomladili svoje članstvo.

Na konferenci smo razpravljali tudi o pomenu gasilskega društva, ki ga je ustanovila delovna organizacija z namenom, da v tako organizirano gasilsko skupnost vključi čim več delavcev delovne organizacije zaradi zavarovanja ljudi in premoženja pred požarom, pa tudi zaradi pomoči pri drugih naravnih katastrofah. Ustanovni član društva tovariš Venika (od takrat je preteklo že 31 let) še vedno spremlja naše delo. Čeprav je že dalj časa v pokoju, nam je zopet dal nekaj koristnih napotkov za naše delo, pridružili pa so se mu tudi predstavniki drugih gasilskih društev. Naša razprava je temeljila na enotnih težnjah, kako čimbolj usposobiti preventivno požarno dejavnost v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih.

Razprava je bila na dnevnem redu seveda po poročilih o delu

društva, ki so jih pripravili predsednik društva tovariš Kolar, poveljnik tovariš Klemenčič in predsednik nadzornega odbora tovariš dr. Tepina. V poročilih je ugotovljeno uspešno delo društva, zlasti uspehi tekmovalnih desetin na gasilskih tekmovanjih, tudi ženske desetine, ki smo jo lansko leto prvič sestavili iz članic društva. Predsednik društva se je vsem zahvalil za sodelovanje in pomoč. Nekoliko je sicer moral kritizirati, da društvo še nima primernih pro-

Drugo dejanje

»A ni zoprno? Kaj pa je danes, da je toliko ljudi?« je starejša ženska zasitnarila v elegantnega moža s poslovnim kovčkom.

»Ne vem gospa, ne vem,« je zviška odgovoril poslovnež, si z robčkom obrisal dežne kaplje z obraza in se s čakajočimi koraki odmaknil.

»Vlilo se bo. Vsak čas. Pa stemnilo tudi, predno ga bomo dočakali,« je kar vsem povedala gospa.

Ljudje so prihajali. Vedno več jih je bilo. Pogledovali so v nebo in na levo po ulici.

»Ati! Zeleno! Zeleno vidim! Že gle! Plihaja!« je vpilo otroče, ki je sedelo šuparama na atiju, skremženem od objema otroških ročic.

Množica je završala. Strnila se je v gručo in določila, kje se bodo ustavila prva vrata. Nato je pripeljal. Avtobus namreč. Prva vrata so obstala nekaj metrov naprej. Gruča je vzvalovila naprej. Roke so grabile, noge iskale oporo.

»Dajmo še malo, tam po sredini!« je kot zvočnik zabreščal voznik.

»Sem sedite z otrokom! Zmečkali vam ga bodo!«

»Pazite vendar! Kaj ne vidite, kjer imam roko?«

»Av, moja noga! Odprite, odprite! Ah! Dobro je zaprite!«

»Kaj delate, nesramnež, da vas ni sram!«

storov, vendar smo nekaj dni pred konferenco vsaj delno rešili tudi ta problem. Poleg tega smo dobili tudi zagotovilo vodstva podjetja, da bo še bolj aktivno spremljalo delo društva. Po razpravi so bile razdeljene značke za dolgoletno sodelovanje v gasilstvu: 9 članov je dobilo značko za 30-letno sodelovanje, 2 člana za 20-letno in trije za 10-letno sodelovanje. Društvo pa je dobilo plaketo občinske gasilske zveze za sodelovanje na tekmovanju za memorial Matevža Hacea.

Po konferenci je bila tudi skromna zakuska, nato pa se je nadaljevala razprava v tovariškem vzdušju med starimi znanci in sodelavci.

V. Kreft

»Hudič frdamani!«
»Dajmo še malo po sredini!«
»Ati! Stliček ima pa stlgan žep!«
»Kam rinete? Nemogoče! Kaj takega?«

Odpeljali so se. Prva, druga, zavora, druga, tretja, plin, zavoj levo, plin, zavoj desno. Drogovi so škripali pod težo teles. Ljudje so kot telovadci na krogih upogibali telesa in v naporu stiskali ustnice. Poslovni mož se je v sredini trudil obdržati ravnotežje. Njegova sogovornica s postaje je stala pred njim. Pero na njeni čepici ga je ščegetalo po obrazu in očeh. Njegov obraz je pričal, da bi rad nekaj povedal, toda kar bi rekel, bi bilo prehudob.

Pritisk naprej je popustil. Avtobus se je ustavil. Vrata so se odprla in nekaj ljudi je padlo v blato.

»Madona!« je ušlo našemu znancu s kovčkom, ko je pulil plašč iz vrat. Po nekaj sunkih mu je uspelo, toda pas je ostal za vrati. Potem si je popravil oblačilo in se še enkrat ozrl za odhajajočim avtobusom kot bikoborec za bikom.

»Ježš Marija, tega ne razumem. Ne vem, kaj se danes dogaja,« je tarnala gospa in iz luže pobirala svojo čepico s peresom.

»Bencina ni, gospa, bencina! Prekleta!« je zasikal elegant in nič kaj elegantno odvihral.

A. Metelko

JEZIKOVNI OSTRUŽKI

Že nekajkrat sem opozorila na nesmiseln pojav, ki ga opažamo pri mnogih piscih člankov, pri mnogih razpravljalcih, poročevalcih, govornikih itd. Ti namreč mislijo, da se morajo takrat, ko pišejo za objavo ali ko spregovorijo v javnosti, drugače izražati kot v vsakdanjem jeziku. Delno je to sicer prav, saj se knjižni jezik oz. zborna izreka ločita od pogovornega jezika. Vendar nekateri v tem sežejo predaleč: svojo misel zapišejo oz. povedo skrajno zapleteno, učeno, strokovno, pri tem pa pozabijo na bistveno lastnost poročila — na njegovo razumljivost.

Takšen je npr. stavek, ki sem si ga zapisala:

Trenutno smo v fazi izdelave investicijskega elaborata.

Koliko besed, kako zapleteno povedano, pa po nepotrebnem! Isto bi lahko povedali tudi tako:

Trenutno izdelujemo investicijski elaborat.

Ali pa:

V letu 1981 je z aktiviranjem razširitve investicije bilo omogočeno povečanje proizvodnje.

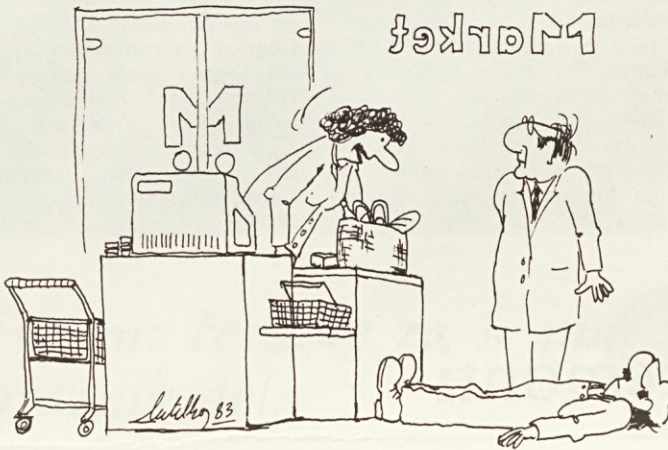
Bolje bi bilo:

V letu 1981 se je z razširitvijo investicije povečala proizvodnja.

Upam samo, da ne bomo nekoč začeli govoriti še:

Trenutno se nahajam v fazi branja litostrojskega časopisa.

Vesna Tomc

Ne vem, kaj mu je, samo račun sem mu pokazala

NAMERNO ZGREŠENO

- Mlad je in pred njim stoji sijajna **BARIERA** (**KARIERA**).
- Tovariš je za vsako **PODVALO** (**POHVALO**).
- Delavcu za vloženo delo **PROPADA** (**PRIPADA**) tudi adekvatna nagrada.
- Za napredovanje je pogosto potrebno veliko **LAGANJA** (**VLAGANJA**).

Z. Bendelja

PREJELI SMO PISMO PRVE DNI MARCA

O varčevanju

Odločil sem se, da tudi jaz napišem nekaj vrstic o varčevanju.

Vsak dan se veliko govori, kako in kje moramo varčevati. Vse bi bilo lepo in prav, če bi to načelo vsi izvrševali. Pa ga ne! Poglejmo, kako je s prevozi!

Vsak dan peljeta dva avtobusa delavce na glavno postajo.

Dogaja se, da prvi avtobus odpelje nekaj minut pozneje, kot je predvideno. Zato drugi avtobus pelje samo nekaj delavcev.

Zgodilo se je celo to, da je drugi avtobus vozil samo dva delavca (22. 83). Je mar to varčevanje? Potem pa delavci čakamo tudi do 14.25, da pride avtobus nazaj pred Litostroj. Če že šoferja ne zanima, koliko jih bo vozil, pa naj bi kdo drug vodil evidenco o prevozih. Šoferju je tako vseeno, zanj je važno, da ima dovolj kilometrov.

Ob tej priliki pa želim podati tudi predlog glede samih prevozov. Veliko vroče krvi je ob 14. uri, ko čakamo na avtobus. Velikokrat se ne ve, kateri avtobus bo vozil na določeni relaciji. Dogaja se celo, da je šele tretji avtobus, na katerega vstopimo, pravi. Gremo na avtobus, ki vozi na določeni progi, čakamo nekaj časa, nato pride šofer in nas napoti na drugi avtobus. Tudi tu čakamo.

Ko je potrebno odpeljati, pride šofer tega avtobusa in nas pošlje na tretjega. Mi pa se zopet presedamo. Je to človeško? Prestavljajo nas kot živali, za katere še ne vedo, kam bi jih poslali.

Kdaj bo temu konec? Zakaj ne bi imeli avtobusi table, na kateri relaciji vozijo? Mar je to tako težko napraviti? Tako bi se tudi vozači bolje počutili, saj bi že ob vstopu v avtobus vedeli, kateri avtobus je pravi in ne bi bilo toliko jeze ob presedanju.

Tudi na gretje v teh mrzlih dneh bi rad opozoril. Vozimo se v hladnem avtobusu. Šofer trdi, da gretja ne more vklopiti. Zanima pa me, zakaj gretje lahko vklopi nekaj metrov pred Litostrojem. Zakaj greje takrat, ko smo že vsi zmrznjeni in nam gretje v tistih zadnjih minutah nič ne pomaga? Tako se še nekaj ur ne moremo dodobra ogreti. Koliko je bolniške na ta račun? Koliko pa bo poznejših posledic večkratne prehladitve?

Ob nastopu letnega časa bomo imeli vozači še večje težave. Tedaj bomo morali vstati že ob 3. uri ali celo prej. Predlagam da začnemo z delom ob 7h, to je od 7. do 15. ure, od 15. do 23. ure in od 23. do 7. ure. Ali pa, da uvedemo za vozače drseči delovni čas (kar pa je težko izvedljivo). Zjutraj bi se tudi lahko pripeljali 15 minut pozneje. Sedaj pridemo pred Litostroj ob 5. uri in 20 minut ali celo prej. Delavce z avtobusne postaje pa naj pripeljejo avtobusi, ki gredo brez potnikov v primestne kraje. Veliko je še teh rezerv, kjer bi se dalo koristno varčevati, le dogovoriti se je treba. Je mar to tako težko?

T. M.

Kaj je novega v Podutiku?

S prihajajočo pomladjo bo tudi gradbišče naše stanovanjske zadruge postalo živahnejše. Že zgrajene objekte, ki so čez zimo bolj ali manj počivali, bodo spet zagrabile pridne roke izvajalcev gradbenih del pa tudi zadržnikov, ki bodo naslednje gradbene faze izvajali v lastni režiji oz. z lastnim delom. Torej — dela nam ne bo manjkalo, volje pa tudi ne.

opeke in ostalega gradbenega materiala, delo na gradbišču nemoteno potekalo.

Za letošnje leto bomo predvidoma zgradili še ostalih 34 objektov in nadaljevali gradnjo komunalne infrastrukture. Prav tu pa je zadruga naletela na velike težave. Na razgovorih s predstavniki Komunalne skupnosti nam je bilo obljubljeno, da bo zadruga imela prednost pri gradnji komunalne infrastrukture, vendar še do danes ne vemo, ali se bo zazidalni otok 4a res komunalno opremljal ali ne.

Zadržniki kljub vsemu upamo, da se bodo stvari uredile, in da bo delo tudi v bodoče potekalo v skladu z načrti.

Ivo Trontelj

VESTI IZ PROIZVODNE

PPO - malo drugače

V letu 1981 je z razširitvijo investicije, to je z odprtjem novih proizvodnih prostorov in z novo tehnično opremljenostjo, bilo tozdu PPO omogočeno, da izdela 4000 ton končnih izdelkov letno.

Sedaj, dve leti po tem, lahko ugotovimo, da je tozdu PPO sposoben izdelati širok izbor končnih izdelkov, če se omejimo le na rast proizvodnje. Vprašanje pa je, koliko smo uspeli v razvoju. Takoj moramo kritično ugotoviti, da nismo izpolnili tistega, kar smo zapisali v Programu za razširitev proizvodnje preoblikovalne opreme. Takrat smo razdelili preoblikovalno opremo na:

- preoblikovalne stroje,
- preoblikovalna orodja,
- mehanizacijo in
- celotno tehnologijo (know-how).

Naša pripravljenost za dobavo preoblikovalnih strojev je učinkovita tako za domačega kot za tujega kupca. Pri tem se srečujemo z dvema možnostima: ali kupi preoblikovalni stroj industrijsko razvit kupec in smo brez skrbi, da ga bo stroj popolnoma zadovoljil, saj ga kupuje praviloma za obstoječi tehnološki oziroma proiz-

vodni proces, ali kupi preoblikovalni stroj kupec, ki šele uvaja tehnološki oziroma proizvodni proces. V drugem primeru bi tudi tuji proizvajalci preoblikovalnih strojev bili v nemilosti, če seveda ne ponudijo celotne tehnologije (know-how).

Pri mehanizaciji smo napravili prve korake. Uspeli smo izdelati nekaj linij za podajanje materiala in linij za razrez pločevine. Tu moramo povedati, da smo za industrijsko razvite kupce nepomembni. Odpiramo pa vrata domačih kupcev, da si tako nabiramo izkušnje.

Če nočemo biti v nemilosti pri kupcih naše opreme, moramo ponuditi celotno opremo: stroj, mehanizacijo, orodje in know-how. Zato nameravamo v PPO pospešeno razvijati preoblikovalna orodja (za ta namen že preizkušamo petosni vrtalnik-rezkalnik CASER). Odgovor na vprašanje našega industrijskega razvoja je tudi v tem, koliko bomo konkurenčno sposobni. Če hočemo prodajati preoblikovalno opremo tudi na tuje trge (in to zmoremo) moramo imeti stalno pripravljene programe.

Gvido Colja

TOZD PPO

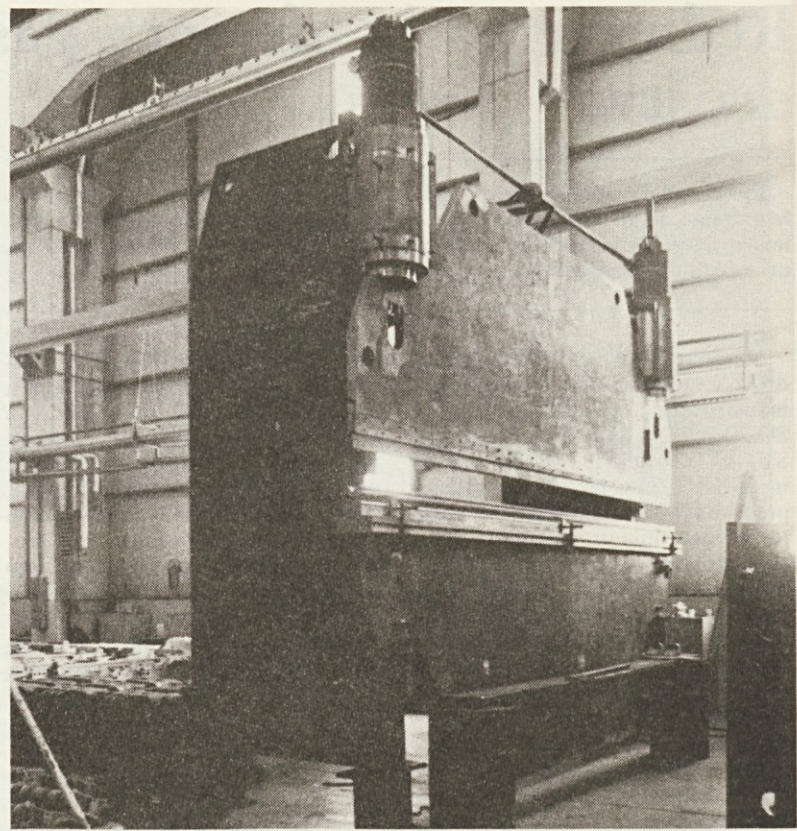
Po gospodarskem dinamičnem načrtu — 296 ton proizvodne realizacije — smo v februarju 1983 dosegli 283 ton proizvodne realizacije oziroma 96 odstotkov, blagovne proizvodnje pa smo odpravili samo 39 ton oziroma 13 odstotkov. Kumulativna proizvodna realizacija za dva meseca gospodarskega leta 1983 je 537 ton oziroma 98 odstotkov planirane, blagovna proizvodnja za isto obdobje pa 175 ton oziroma 32 odstotkov.

Glede na gospodarski načrt za leto 1983, ki predvideva 4300 ton, smo dosegli v dveh mesecih 12 odstotkov proizvodne realizacije.

V primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta je proizvodna realizacija večja za 327 odstotkov, blagovna realizacija pa za 330 odstotkov.

V januarju in februarju so naše stroje prejeli:

hidravlični vlečni stroj HVO-3-250 IMP Ljubljana (P-62.399), hidravlični vlečni stroj HVO-2-160 UNIS — Konjice (P-62.807), hidravlični vlečni stroj HVO-2-160 METALAC — Gornji Milanovac (P-62.944), hidravlični preoblikovalnik HPC-1-40+RN DJURO DJAKOVIČ Županja (P-63.014), hidravlični vlečni stroj HVO-2-630 EMO — Celje (P-62.538), hidravlični vlečni stroj HVO-2-400 ENERGOINVEST — Sarajevo (P-62.974), hidravlični vlečni stroj HVC-2-100 DUBRAVA — Sremska Mitrovica

Hidravlični krivilni zapogibnik HKOC 1-6000

(P-62.668), hidravlični vlečni stroj HVC-2-100 ISKRA — Tolmin, (P-62.911), hidravlični krivilni stroj HKOC-1-400-6000 HEROJ SRBA — Smederevo (P-62.462), hidravlični vlečni stroj HVC-2-40 Krušik-Valjevo (P-62.994).

V montaži TOZD Proizvodnja preoblikovalne opreme pospešeno montiramo večje število preobliko-

valnih strojev za domače naročnike in za naročnika iz Sovjetske zveze.

Osnovni problem pri blagovni realizaciji je še vedno kompletiranje naročil. Obveznosti do naročil imajo predvsem TOZD NABAVA in TOZD Proizvodnja obdeloval-

Ludvik Gorjanc

Remonti

Nekajkrat smo že pisali o tem, da se ne starajo samo ljudje, ampak tudi stroji, ki jih je človek zasnoval in izdelal. Ne mislimo pri tem na mlinčice za kavo, sušilce za lase in podobne aparate, ki odpovedujejo po tekočem traku prav takrat, ko jih potrebuješ, ampak želimo opozoriti predvsem na večje energetske stroje, katerih življenjska doba se počasi izteka, ali pa jih je potrebno z "injekcijo" posodobljenja, avtomatizacije in podobnih spodbud usposobiti za nadaljnje obratovanje.

V času, ko je tako težko zbrati sredstva za nove investicije, je toliko pomembnejše zanesljivo obratovanje obstoječih energetskih naprav. Vsakoletni krajši pregledi in najnujnejša vzdrževalna dela na strojih, ki obratujejo praviloma nepretrgano, ne dajejo zadostnega jamstva za neoporečnost opreme, zato so potrebni občasni generalni pregledi; ti pa zahtevajo daljšo ustavitve obratovanja. Povsem razumljivo je, da so take ustavitve časovno natančno načrtovane in vsakršna odstopanja vnašajo hudo zmedo v energetske ravnotežje. Zato predstavljajo remontni toliko odgovornejšo dejavnost, kolikor bolj je kritično stanje z oskrbo energije.

zasnova poteka te odgovornosti ne daje posebnih spodbud za ustrezno obravnavanje takih primerov. Brez dvoma bo treba bolj pogumno zagristi tudi v to kislo jabolko — zlasti še, če bo zmanjkalo sladkih banan ...

NAČRTOVANO V LETU 1983

V letošnjem letu se bodo zvrstili nekateri večji remontni turbinske opreme. Zanje tečejo priprave tudi več let, saj je potrebno izdelati nove nadomestne dele, sklope, avtomatike, izpeljati konstrukcijske spremembe, dopolnitve, izboljšave itd.

Med prvimi je na vrsti prav v tem času posodobljenje upravljanja dveh agregatov na HE VUHRED.

V okviru teh posegov na enem naših prvenecov na Dravi vgrajujemo tudi prvi elektronski regulator lastne konstrukcije, kar daje celotni akciji še poseben pomen.

V maju bo utihnil in šel na petmesečni počitek drugi agregat HE ZAKUČAC. Ta je bil udeležen pri proizvodnji 30 milijard kWh, kolikor sta jih dala od 16. 9. 1981 do 18. 3. 1983 oba agregata prve faze. V času remonta bomo rekonstruirali mazanje vodilnika, zamenjali vodilne lopatice in nekatere dotrajane dele.

Z julijem se bo začel ples z dokaj dotrajano opremo iz HE JAJCE, kjer bomo poleg vodilnih lopatic zamenjali tudi gonilnik. Za leto je bil načrtovan tudi remont HE GLOBOČICA, vendar smo zaradi nepravočasne izdelave gonilnika morali predlagati premik v naslednje leto. To meče slabo luč na naše poslovne odnose.

Poleg zgoraj naštetih večjih remontov bo naše strokovno posredovanje in sodelovanje potrebno še na drugih objektih, kjer predstavlja prav tako pomembno in odgovorno nalogo.

Priprani smo, da bodo vsi udeleženci v navedene akcije vložili polno mero prizadevnosti in tako po svoje prispevali k reševanju energetske krize.

ETO

KAJ PRIČAKUJEJO OD NAS

Upravljalci energetskih naprav so posebej še v sedanjem težavnem energetskem položaju prisiljeni, da gledajo na stroje povsem pridobitniško in jim zato vsak zastoj ali pogonska nepripravljenost pomeni nezaželeno izgubo. Ko se torej odločajo za pregled naprav, pričakujejo da se bodo temu primerno obnašali tudi izvajalci.

Žal moramo nemalokrat pošteno priznati, da tako hitro pač ne gre. Naša pot v smeri hitrega obravnavanja naročila, usklajevanja konstrukcijskih, obdelovalnih in montažnih akcij je dostikrat močno zaraščena z grmovjem administrativnega pojmovanja, nezavzetosti in vedno bolj razširjenega prekladanja odgovornosti na druge.

Resnici na ljubo je treba povedati, da tudi sama organizacijska

Ker je primanjkovalo soplesalcev, so si nekatere morale pomagati kar s soplesalkami.

Skromno toda kulturno

Tudi letos so bile v Litostroju ob dnevu žena organizirane proslave in srečanja. Skromne, s cvetom, kratkim nagovorom in prigrizkom ob kozarcu vina so si bile proslave med seboj podobne. Nekatere smo obiskali in zabeležili trenutno vzdruže s fotoaparatom.

Sodelovala je tudi skupina dijakov našega izobraževalnega centra z recitacijami ob spremljavi kitare in flavte.

Skupina delavk iz TOZD IRRP ...

... in takšno je bilo razpoloženje na dan, posvečen vsem ženam, v TOZD PROD. (Foto: T. Š.)